

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Denisa Vinšová

Kriminalistická odorologie

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou prací jsem vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny, a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 168 954 znaků včetně mezer.

.....

Denisa Vinšová

V Praze dne 31. 10. 2023

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Jiřímu Krupičkovi, Ph.D. za odborné rady, nápomoc a vstřícnost při vedení této práce.

Rovněž děkuji všem, kteří mi pomohli se sháněním podkladů a s pomocí při získávání odborných znalostí potřebných k sepsání této práce a proniknutí do úskalí tématu práce a dané problematiky.

Děkuji.

Obsah

Úvod	1
1. Historie služební kynologie a vývoj kriminalistické odorologie.....	3
1.1. Historie služební kynologie a využití psa bezpečnostními sbory obecně	3
1.2. Vývoj kriminalistické odorologie se zaměřením na vznik metody identifikace člověka pomocí pachových stop (MPI)	6
2.2.1 Olfaktorika	7
2.2.2 Olfaktronika	7
2. Obecně k pojmu kriminalistická odorologie.....	13
2.1. Objektivní analýza chemického složení pachové směsi.....	14
2.2. Subjektivní reakce čichového ústrojí na složení pachové směsi	16
2.3. Význam a právní zakotvení kriminalistické odorologie.....	17
3. Teoretická východiska pro využití kriminalistické odorologie v praxi.....	20
3.1. Pach	20
3.2. Čich	21
3.3. Fyziologie čichu psa.....	23
4. Způsoby využití kriminalistické odorologie v praxi	23
4.1. Sledování po „horké stopě“	24
4.2. Vyhledávání návykových látek	27
4.3. Vyhledávání palných zbraní a jejich komponentů	28
4.4. Vyhledávání výbušnin.....	29
4.5. Vyhledávání akceleračních hoření.....	32
4.6. Vyhledávání ukrytých lidských pozůstatků nebo ostatků	33
4.7. Vyhledávání ukrývajících se osob.....	36
4.8. Vyhledávání dalších zájmových látek.....	36
4.9. Speciální pátrací akce.....	37
4.10. Kriminalistická olfaktorika neboli metoda pachové identifikace	38
4.10.1. STANDARDY PROVÁDĚNÍ OLFAKTORICKÉ IDENTIFIKACE OSOB	45
4.10.1.1 Zajišťování otisků pachových stop.....	46
4.10.1.2 Odběr pachového vzorku	49
4.10.1.3 Odběr doplňkových pachových konzerv	50
4.10.1.4 Porovnávání.....	51

4.10.1.5 Manipulace a příprava pachových konzerv, snímačů a dalších nástrojů.....	57
4.10.1.6 Zajištění závad pachových konzerv nebo snímačů	58
4.10.1.7 Doručování a převážení.....	58
4.10.1.8 Uchovávání a skladování	59
4.10.1.9 Evidence	59
4.10.2 VYUŽITÍ ZEJMÉNA V EVROPĚ A TAKÉ V ZAHRANIČÍ.....	60
4.10.3 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ METODY PACHOVÉ IDENTIFIKACE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ, V JUDIKATUŘE A JAKO DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK	62
Závěr.....	71
Seznam použitých zdrojů	74

Úvod

K napsání této diplomové práce mě motivoval zejména můj vztah ke psům, k jejich chovu a ke sportovní kynologii (jsem rozhodčí pro exteriér německého ovčáka a jednatelka Českého klubu německého ovčáka). V rámci sportovní kynologie vypracováváme se psy taktéž pachové práce neboli tzv. stopy, a hlavně tento spojovací prvek a můj zájem o něj mě přiměl vybrat si toto téma.

Ve své diplomové práci se zabývám kriminalistickou odorologií jako celkem. Mou snahou je ucelit pohled na kriminalistickou odorologii a popsat celý systém jejího fungování a využití v praxi, a vytvořit tak jeden pramen, kde lze nalézt její kompletní přehled, který pomůže k lepší orientaci v tomto oboru.

Snažím se zejména zmapovat nepřehledný systém právních předpisů, jehož většina spočívá v úpravě podzákonými právními předpisy, přičemž vyhledávat je, nalézt, identifikovat je a orientovat se v nich není snadné. A to zejména po velké novelizaci v rámci metody pachové identifikace, která byla nedávno kompletně změněna.

Vzhledem ke složitosti oddělování kriminalistické odorologie, a zejména kriminalistické olfaktoriky jako vědy, od služební kynologie jako celku, se v této diplomové práci pro lepší pochopení zabývám historií vývoje jak samotné kriminalistické olfaktoriky, tak i služební kynologie. V našem prostředí je kriminalistická olfaktorika stále ještě součástí služební kynologie, není proto vhodné striktně je oddělovat, zejména pro lepší pochopení funkčnosti systému, který využívá jednoho psa jak k úkonům kriminalistické olfaktoriky, tak k úkonům mimo olfakci, jako je například ochrana osob, jejich bezpečnosti při průběhu veřejných akcí a zajištění jejich klidného průběhu či zadržení osob, často dokonce v rámci jednoho zásahu psa. Dále se budu zabývat přímo vývojem kriminalistické olfaktoriky se zaměřením na metodu pachové identifikace.

Jelikož pod pojmem kriminalistická odorologie se neskrývá jen vnímání pachu psem při subjektivní analýze pachu, ale také objektivní metoda zkoumání pachu jako kriminalistická olfaktronika, zabývám se také přístrojovými analýzami pachu a současnými technickými nástroji k jeho zkoumání. Vývoj techniky se výrazně posunul a v následující době bude zařazování přístrojových nebo technických analýz na základě pachu v praxi policie přibývat.

Kriminalistická olfaktorika se oproti metodě zkoumání pachu psy potýká se svou finanční náročností.

Další nezbytnou kapitolou musí být teorie biologie pachu a funkce čichového ústrojí psa v souvislosti s rozpoznáváním pachu.

První, spíše praktické téma zmapuje využití kriminalistické olfaktoriky a služebních psů v praxi. Rozebere všechny druhy pachových prací, ke kterým jsou služební psi využíváni a kde jsou prozatím nenahraditelní.

Následně se budu zabývat samotnou metodou pachové identifikace jako královské disciplíny kriminalistické olfaktoriky, jejím právním zakotvením a samotným jejím prováděním.

Téměř nakonec se pokusím zmapovat situaci a postavení kriminalistické olfaktoriky i ve světě.

Poslední kapitola této práce pojedná o využití a provádění metody pachové identifikace jako důkazu, spolu s analýzou uplatňované judikatury.

1. Historie služební kynologie a vývoj kriminalistické odorologie

1.1. Historie služební kynologie a využití psa bezpečnostními sbory obecně

Je známo, že schopnosti psů byly využívány lidmi již od starověku, *nejstarší zprávy o jejich využití vedou do roku 430 př. n. l.*¹ Prvně psy člověk využíval nejspíše při lovu – k pronásledování zvěře či k dohledání poraněného zvířete, pak jako svého ochránce, ochránce stád, anebo pomocníka při pasení stád či hejn zvěře. Psi se také vyskytovali i různě v armádních sborech. Ve válkách totiž sloužili k vyhledávání osob, ať uprchlých, zraněných nebo mrtvých, či jako prostředek, jak se dostat do míst, které byly lidem těžko přístupné nebo úplně nedostupné. V Americe například byli psi využíváni k chytání uprchlých afroamerických otroků.

Vznik samotné služební kynologie organizovaných psodů se psy počal až v dobách habsburské monarchie. Až v 19. století začali vojenští, policejní a pohraniční příslušníci ozbrojených sborů využívat speciálně cvičené psy pro službu jako takovou, jak jí známe v dnešním smyslu a podobě.²

Právě v období 19. století se pokoušel jízdní důstojník Maxmilian Emil Friedrich von Stephanitz o vyšlechtění nového plemena psa ideálního pro práci v rámci policejní služby. Při pátrání po správném představiteli své vize narazil na psa Hektora Linkersheima, kterého následně získal do svého vlastnictví a který byl pod jménem von Stephanitzovy chovatelské stanice jako Horand von Grafrath zapsán roku 1899 do plemenné knihy – nově vzniklého spolku Der Verein für Deutsche Schäferhunde. Šlo tak o prvního jedince plemene německý ovčák. Tento spolek a toto plemeno zůstaly ve své podobě dodnes, a to dokonce jako nejrozšířenější plemeno na světě a současně jako „*největší světová organizace zabývající se jediným plemenem*“³. Toto plemeno je doposud považováno za jedno z nejvhodnějších plemen pro práci ve službách bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, a samozřejmě je proto také jedním z nejvyužívanějších plemen pro tyto účely.

¹ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str, 14

² Dvořáček, F. 1923. *Policejní pes*. Praha : A. Reinart., 1923., str, 14 a násl. a 28 a násl.

³ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 11.

Původně si četníci psy do zaměstnání vodit nesměli. Výcvik psů byl na svou dobu pro jejich každodenní využití příliš náročný⁴ a nákladný. Také by bývalo mohlo docházet ke kolizi četnických psů se psy místními hlídajícími obec nebo se psy volně pobíhajícími v obci. Zákaz byl stanoven již od počátku četnictva rakousko-uherské monarchie ustanovením § 10 služební instrukce c. a .k. rakouského četnictva.⁵ Až koncem 19. století začali být psi využíváni běžně ve službě, zejména tradiční plemena jako již zmíněný německý ovčák nebo boxeři aj.⁶ Poprvé byl pes opravdu využit ke kriminalistickým účelům v Belfii. Tento ojedinělý případ započal éru tzv. služební kynologie, jak ji známe dnes, a to roku 1900. K tomu mělo přispět také vyjádření rakouského soudce a univerzitního profesora trestního práva (který přednášel mimo jiné i v Praze) dr. Hanse Grosse z roku 1895. Ve své příručce pro vyšetřující soudce totiž uvedl, že správně cvičený pes je pro četníka skvělou pracovní pomůckou.⁷

Další významnou osobou ve vývoji služební kynologie byl Theodor Rotter, který se zabýval výcvikem služebních psů zprvu na vlastní náklady a ve svém volném čase. Sám se zúčastnil školení výcviku psů pruského četnictva a dle nově nabytých zkušeností pak cvičil své dva psy, které ze svých prostředků zakoupil přímo pro tento účel. Později díky jeho agitaci byli po domluvě s ministerstvem zeměbrany zařazeni do služby na četnické stanice tři psi.⁸

Tito psi měli za úkol zejména vrčením upozornit svého psovoda na cizí osobu nebo měli zůstat tam, kde psovod přikázal⁹ (např. při návštěvě budov, protože tam psi nesměli), anebo vyhledávat a zadržovat osoby či se v případě nouze vrátit na stanici se zprávou. V této době bylo na našem území pouze několik málo jedinců psů (v jednotkách) v osobním vlastnictví psovodů, kteří mohli po splnění předepsané zkoušky práci služebního psa vykonávat.

⁴ Dvořáček, F. 1923. Policejní pes. Praha : A. Reinart., 1923., str. 4–12.

⁵ ecanis. ecanis.cz. [Online] [Citace: 29. březen 2021.] https://www.ecanis.cz/clanky/ctyrnozi-cetnici-aport_235.html?pid=18.

⁶ Rulc, J. (2010). *Dějiny služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-3-5. str. 26.

⁷ *Ibidem.*, str. 26–27.

⁸ *Ibidem.* str. 29–38.

⁹ Dvořáček, F. 1923. Policejní pes. Praha : A. Reinart., 1923. str. 38–39. a 54–57.

Základním stavebním kamenem pro českou kriminalistickou odorologii by mohlo být založení státního psince v Písku roku 1915, který byl prvním svého druhu. O jeho založení se zasloužil mimo jiných i zmíněný rytmistr Theodor Rotter. *Podnětem pro založení mohlo být i zadržení zločince psem Rolfem četníka Jiřího Macháčka. Který jej vycvičil právě ve spolupráci s Theodorem Rotterem. Pes sám zadržel zloděje, který ve snaze uniknout četníka Macháčka bodnul a utekl. Následně pak pes údajně i donesl svému psovodovi krvavý nůž.*¹⁰ ¹¹V této době bylo na našem území 27 služebních psů. První světová válka pak ale vývoj pozastavila a až po vzniku Československé republiky došlo k opětovnému rozvoji. Během války byli psi po zrušení psince z důvodu jejich stáří a neupotřebitelnosti rozprodáni. Došlo tak k akutnímu nedostatku vycvičených specializovaných psů. Jejich deficit způsobil, že se začali objevovat žádosti o povolení chovat a držet vlastního psa a brát jej do služby, což ministerstvo jednotlivým velitelským – na vlastní náklady psovoda a po vykonání odborné zkoušky a jen pro určitá plemena povolilo. Později byly zavedeny a vykonávány zkoušky policejních psů československého četnictva, a ministerstvo proto začalo psovodům s povolením pro „služebního psa“ náklady na psy hradit.¹²

Lze shrnout, že služební kynologie odstartovala zejména díky úsilí na území Německa, Rakouska a Belgie. Použití psa ve službě bylo již upraveno např. následujícími předpisy: směrnice rakouského ministerstva zeměbrany pod výnosem č. 382, oddělení XX. z 28. 6. 1911, výcvik a použití služebních psů; branný zákon, účinný r. 1919; zákon č. 1/1932, bezpečnostní služba. V těchto předpisech byl zakotven postup pro svědectví psovoda o relevantní práci psa před soudem v rámci užití pachové stopy jako důkazu pro účely trestního řízení.¹³ Pes má být v předpisech označován jako zbraň, a to útočná či obranná. Pro užití psa při výkonu služby zde platily zákonné podmínky, které vyžadovaly

¹⁰ Následně zpracovaná metodika výcviku psů ve službě – Dvořáček, F. 1923. Policejní pes. Praha : A. Reinart., 1923. str. 28 a násl.

¹¹ Rulc, J. (2010). *Dějiny služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-3-5. str. 35 – 36.

¹² První četnický psinec zřízený v Písku v roce 1915. cz [online]. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <https://inoboediens.estranky.cz/clanky/sluzebni-kynologie/prvni-cetnicky-psinec-zrizeny-v-pisku-v-roce-1915.html>

¹³ Rulc, J. (2010). *Dějiny služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-3-5. str. 35.

předchozí poučení dané útočící nebo stíhané osobě příslušníkem ozbrojených sborů o možných následcích jejího chování, tedy užití psa.¹⁴

V době ohrožení nacistickým Německem byl vydán výnos ministerstva financí ze dne 28. 3. 1935, č. j. 10-980-35/VII-2, o zavedení služebních psů u finanční stráže. Ačkoli to může být překvapivé, důvodem byla snaha současné celní (tehdy finanční) stráže, zabezpečit hranice. Z tehdejší finanční stráže se postupem času stala celní stráž a psi tak začali být cvičeni na vyhledávání předmětů a látek, jako jsou drogy, peníze, alkohol, výbušniny aj.¹⁵

V polovině 20. století se služební kynologie stala nedílnou součástí pohraničních rot, kde byli psi přidělováni příslušníkům SNB. Organizace psů byla zabezpečována ministerstvem národní bezpečnosti. Psi se dělili na pátrací, hlídkové, prověřovací, hlídací, nevytváčené, chovné a štěňata, jejich počet činil kolem jednoho tisíce jedinců.¹⁶

Speciální kynologie se jinak vyvíjela i v rámci vězeňské služby, a to z důvodu potřeby vyhledávání omamných a psychotropních látek nebo výbušnin u vězňů.¹⁷

Služební kynologie u městské policie se počíná rozvíjet až po roce 1992.¹⁸

1.2. Vývoj kriminalistické odorologie se zaměřením na vznik metody identifikace člověka pomocí pachových stop (MPI)

Ačkoliv je pach prvním smyslovým orgánem vyvinutým u živočichů vyšších řádů, je jeho první využití člověkem pro pachovou identifikaci osob psem datováno až kolem 20. století.¹⁹ A to i přes to, že se pes v blízkosti člověka pohyboval, jak již bylo zmíněno, od dob dávných. Člověk užíval psa pro jeho vynikající čich již dříve, ale nikdy ve spojitosti

¹⁴ Senetová, Nikola. (2015). *Diplomová práce, Odorologie, důkazní prostředek v trestním právu*. Západočeská Univerzita v Plzni, fakulta právnická. Plzeň. Str. 7.

¹⁵ Rulc, J., & Štaudinger, J., & Nevolný, P. 2014. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-8-0. str. 551 a násl.

¹⁶ Rulc, J., & Štaudinger, J., & Nevolný, P. 2014. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-8-0. str. 203.

¹⁷ *Ibidem*. Str. 406–408.

¹⁸ Rulc, J., & Štaudinger, J., & Nevolný, P. 2014. *Dějiny československé služební kynologie*. Praha: Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský. ISBN 978-80-904210-8-0. str. 733 a násl.

¹⁹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 10.

s identifikací člověka. Identifikací člověka je myšleno ztotožnění jeho pachu s pachem, který někde zanechal svým pohybem nebo dotykem a který ulpěl na daném předmětu či místě.

Původně nebylo možné využít v trestní praxi a v kriminalistice identifikaci konkrétního člověka psem pomocí jeho pachových stop z důvodu nedostatečného vědeckého poznání pachu. Počátkem 80. let 20. století, se s vývojem techniky tyto poznatky rozšířily, a fyziologie pachu a jeho vznik byly v dostatečném rozsahu pro jeho využití objasněny.

2.2.1 Olfaktorika

K využití dnešní olfaktoriky, tedy části kriminalistické odorologie založené na subjektivním vnímání pachu jako metody identifikace pachu konkrétního člověka nebo předmětu, která je využitelná jako plnohodnotný důkazní prostředek, přispěl zejména výzkum v Rusku.

„Centrála kriminalistických expertíz Ministerstva vnitra Ruské federace v Moskvě provedla přes 2,5 tisíce pokusů, a na jejich základě potvrdila, že jde o relevantní důkazní prostředek.“²⁰

2.2.2 Olfaktronika

Vedle olfaktoriky (subjektivní metody) se postupně vyvíjela i objektivní metoda zkoumání pachu – olfaktronika – metoda identifikace pachu pomocí přístrojové analýzy. *„Jako nejvýznamnější poznatky v tomto oboru jsou označovány ty z disertační práce p. Vyhnálka z roku 1985.“²¹* Ovšem ke své náročnosti a finanční nákladnosti není v současné době příliš využívána a pozornost se ubírá spíše směrem k vývoji metody subjektivní, pomocí speciálně vycvičených psů.

Jak již bylo zmíněno, pes byl ve službě využíván již dříve, ale teprve postupně byla na území Evropy vypracována metodika výchovy a výcviku psa specializovaného na pachové práce za účelem identifikace osoby.

V tomto období došlo k zajímavému poznatku, že pokud pachatel odhodil během své cesty nějaké předměty, bylo je možné později ztotožnit s pachatelovým pachem, a tedy i s

²⁰ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 10.

²¹ *Ibidem*. Str. 11.

ním samotným. Tato informace byla velmi důležitá pro vývoj metody identifikace pomocí pachových konzerv dříve známých jako tzv. pachová rekognice²² neboli také znovupoznání. Provádělo se to tak, že pes byl po „načichání“ doličného předmětu, který byl po nalezení zakonzervován a uschován, přiveden k řadě nezúčastněných osob, mezi něž byl umístěn i podezřelý. Pes následně štěkotem, předlehnutím či jinak označil osobu se stejným pachem jako byl na doličném předmětu. Konzervace a zafixování pachu se prováděly tím způsobem, že pinzetou či dřevěnými kleštěmi byl předmět uložen do vyčištěné zavařeninové lahve, ta se ovázala pergamenovým papírem a skladovala se dnem vzhůru jako „konzerva“. Pro rozpoznávání a k identifikaci takto uložených pachů předmětů a osob pak byla speciálně vyvinuta metoda výcviku psů.²³

Roku 1911 bylo již výše zmíněným výnosem č. 382 zavedeno, že aby měla vyhledávací práce psa důkazní sílu, dostaví se psovod ke svědecké výpovědi k soudu. Zde svým svědectvím měl vyličit pravdivě a srozumitelně postup práce psa a předložit náčrtek pachové stopy spolu s informacemi o důležitých okolnostech a bodech, který vypracoval ihned po ukončení vyhledávací práce psa. **Při tomto svědectví se měl psovod zdržet všech závěrů a úsudků vztahujících se k trestnosti možného pachatele.** Jeho svědectví mělo dosvědčit pouze spojitost osoby s místem činu a jedinou cestou psem vypracovanou, nikoli určovat vinu či nevinu případného pachatele.²⁴

Tento výnos zakotvoval i nově vypracovaný Zkušební řád pro policejní psy. Součástí zkoušek byly jako jedna z částí (část IV.) tzv. výkony nosem, tedy vyhledání cizí, půlhodiny staré stopy, prověření území o 50 m² a přinesení či vyštěkání pohozených předmětů cizí osobou. Dále pak významnou částí pro vývoj olfaktoriky bylo nalezení předmětu mezi jinými předměty nebo figuranta ve skupině dalších osob. Tímto způsobem byl usvědčen muž z vraždy a z dalších zločinů, když byl na místě činu nalezen klobouk, který později služební fena bezpečně identifikovala jako pachatelův ve skupině dalších 20 osob. Klobouk nalezený

²² Pojem pachová rekognice se v současné terminologii již neužívá, protože na rozdíl od rekognice neslouží k porovnání vjemů z dlouhodobé paměti (znovupoznání), ale momentálního vjemu pachu ze zakonzervovaného vzorku, tedy spíše slouží ke komparaci. Jde tedy o porovnávání dle krátkodobé paměti psa.

²³ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 16.

²⁴ Směrnice ministerstva zeměbrany pod výnosem č. 382 ze dne 28. 6. 1911, výcvik a použití služebních psů.

na místě činu byl řádně zakonzervován a uschován, po roce a půl jej pak fena ztotožnila s pachatelovým pachem.²⁵

Dne 31. října 1913 byla pravidla pro využití psů k identifikaci lidského pachu zakotvena ve výnosu ministerstva spravedlnosti. Za nejdůležitější zde zakotvené zásady lze považovat např. zaprvé povinnost volat na místo služebního „pátracího“ psa, pokud se stal závažnější zločin a předpokládá se, že pachatel nebo předmět související s činem se nacházejí v dosažitelné vzdálenosti od místa činu. A zadruhé, že předmětů zanechaných pachatelem na místě činu se nesmí nikdo dotýkat, stopy pachatele musí být ohraničeny a vytyčeny kolíky a provazy, tak aby se vymezilo, kam se nesmí vstupovat, aby pach nebyl znehodnocen či kontaminován jiným pachem např. některým z příslušníků policejního (četnického) sboru. Klást přes stopy prkna se nedoporučovalo z důvodu možného vnesení jiného pachu do stopy.

Před první světovou válkou nebyl terén ještě tolik zastavěný, a tak nasazení vyhledávacího psa velmi dobře umožňoval.

V meziválečném a poválečném období u nás došlo ke stagnaci vývoje metody pachových konzerv. Od padesátých do sedmdesátých let minulého století se rozvíjely metody spíše v oboru dříve tzv. pátracích psů.²⁶ K dalšímu vývoji docházelo až od sedmdesátých let. Nejvýznamnější osobností tohoto vývoje byl asi Dr. Vilém Eis např. s metodou ověřování výsledku pokusu dalšími psy a opakováním pokusu stejným psem pro zajištění přesnosti a zvýšení spolehlivosti výsledků.

²⁵ Jurka, F. 1924. Policejní pes jako pomocník bezpečnostních orgánů. Kroměříž: Nakladatelství Gusek. Str, 53.

²⁶ *Během psaní této práce často nacházím i v aktuálních zdrojích, či dokonce v aktuálních prezentacích vysokoškolských přednášejících dělení psů u PČR na kategorii pátracích psů, která již ale více než 10 let není vůbec využívána. Jedná se o dělení dle upotřebitelnosti psů na psy hlídkové a pátrací. Je zavedené závazným pokynem č. 80/2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a služební hipologie, který vydáním novějšího pokynu policejního prezidenta č. 146/2014 legislativně nebyl zrušen, avšak svým obsahem tomuto pokynu předcházel. Dle právních zásad lex specialis derogat legi generali a lex posterior derogat legi priori je potřeba přihlídnout ke skutečnosti, že žádná kategorie pátracích psů již není v praxi používána a udělována, ačkoliv je dělení v předpisu č. 80/2009 spíše obecné a dle upotřebitelnosti, mělo by se dle mého názoru přihlídnout k tomu, že takový pojem již v praxi není využíván. Mělo by se tedy s tímto pojmem zacházet opatrně, aby nepůsobil spíše dezinformativně. Nicméně aktuálně platný pokyn ředitele Ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 rozeznává dělení psů dle zadávaných kategorií v atestech psů pouze na psy hlídkové, výjezdové a specialisty a pokyn policejního prezidenta č. 145/2014 zakotvuje pouze činnost hlídkovou, výjezdovou a činnost u zásahové jednotky. Speciální kategorie pátracích psů je pak v úplně jiném smyslu nově zaváděna jako specializovaný výcvikový obor, který je aktuálně zcela nový viz dále.*

Kolem roku 1923 byl v Pyšelích u Prahy založen Ústav pro chov a výcvik policejních psů a jejich vůdců. Vznikl přemístěním psince z Nových Hradů, kde proběhly první školicí tréninky. Zde se pak prováděl výcvik všech psů a psovodů bezpečnostních sborů.²⁷ Následně roku 1928 vzniklo Ústřední četnické pátrací oddělení přímo spadající pod tehdejší ministerstvo vnitra, které mělo později své vlastní četnické pátrací stanice, většinou odpovídající obvodům krajských soudů. Každá taková stanice měla svého psovoda, resp. své psovody. Roku 1932 bylo na našem území 451 „služebních psů“, kteří byli toho roku nasazeni ve 1486 případech podezření na spáchání trestného činu. Úspěšní byli v 570 případech, tedy ze 38 %.²⁸

Touto dobou vznikaly první závazné pokyny k využívání komparativní metody pachových konzerv pro porovnání pachu z daného předmětu s konkrétní osobou.

Tito psi měli za úkol hlavně vystopovat nebo pronásledovat pachatele sledováním jeho pachové stopy z místa činu po tzv. „horké stopě“, ale *nejdéle po dobu do 24 hodin od okamžiku, kdy se na místě daná osoba pohybovala naposledy*.²⁹ To byl časový limit, do kterého bylo možné nasadit do práce psovoda. Někdy nebyla stopa vůbec nalezena, nebo ji nebylo možné sledovat. Úspěch byl dán tím, jak dlouhá doba uplynula od odchodu pachatele z daného místa, zda se jedná o pronásledování pachatele v zástavbě, či ve venkovním terénu, nebo např. zdali pachatel nenastoupil do dopravního prostředku, či se nepohyboval vodou.

Metoda pachových konzerv tehdy ještě jako metoda pachové rekognice ovšem nemohla být v dané době narozdíl od metody pronásledování „po horké stopě“, využívána jako důkazní prostředek, nýbrž jen jako operativně pátrací prostředek (dnes viz § 158b a násl. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním), a prováděla se opakovaně použitím dalšího psa.³⁰

Postupem času se zdokonalovala metodika, jak lidský pach konzervovat. Těžko lze jmenovat ty, kdo se o to nejvíce zasloužili, jelikož jsou jen málo zaznamenáni v dostupných

²⁷ Straus Jiří, K. M. 2010. Kriministická odorologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 15.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str, 16.

³⁰ Později byla metoda pachových konzerv roku 2007 kodifikována jako důkazní prostředek. viz Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriministická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., str, 23.

písemných pramenech, ale mezi nejvíce citované patří asi František Jurka. Předměty byly, jak je výše zmíněno, uchovávány ve skleněných nádobách, kam se vkládaly sterilními pomůckami, nádoby samotné se pak umísťovaly dnem vzhůru na skleněné podložky, aby pach nevětral. Tento postupně zdokonalený způsob je u nás na rozdíl od zahraničí využíván dodnes.

Mezitím v tehdejším SSSR a NDR během jejich spolupráce *od roku 1958*³¹ probíhal tajný výzkum metody pachových konzerv. V NDR byly lidem tajně odebrány jejich pachové vzorky pro využití Ministerstvem pro státní bezpečnost (STASI). Jednalo se o osoby podezřelé z toho, že byly aktivní v činnostech proti státním zájmům, a tyto vzorky jejich pachů pak byly státní bezpečností uschovávány pro její případnou pozdější potřebu. To vedlo po roce 1989 k dočasnému odmítání této metody a její výzkum byl krátce pozastaven. V roce 1965 bylo v SSSR uděleno patentové osvědčení na způsob konzervace pachů k jejich následné komparaci speciálně vycvičenými psy pro skupinu kriminalistů. V sedmdesátých letech SSSR postupně začal své poznatky ohledně výzkumu identifikace pachů pomocí metody pachových konzerv předávat i státům Varšavské smlouvy, i když stále utajovaně. Jako operativně pátrací prostředek byla metoda využívána i v případech zvláště násilné činnosti čistě kriminálního charakteru. MVDr. Daniel Stanko pak po své stáži v NDR navrhl realizaci této metody i u nás. V sedmdesátých letech tak byli v NDR metodou pachových konzerv proškoleni příslušníci veřejné bezpečnosti (VB) ČSSR (Vítězslav Hála a Václav Suchomel) a byly započaty výzkumné pokusy i v Pachovém středisku VB ČSSR. Zkušebně byla metoda pachových konzerv zavedena v roce 1974 u SNB v Košicích, a následně bylo zřízeno specializované pracoviště v Bánské Bystrici. Výcvik byl prováděn v tehdy nově zřízeném centru v Praze Tuchoměřicích a následně i v Praze Dolních Břežanech. Celorepublikově pak bylo zavedeno roku 1977 vydáním závazné Směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti (čj. VB/F/-021/R-77)³² stále ale v režimu jako tajné a pouze jako operativně pátrací prostředek. V osmdesátých letech měly být v ČSSR v rámci VB vybudovány laboratoře pro odorologii a fyziodetekci, které měly umožnit velký vývoj pro poznání metod rozlišování pachů, opět ale jen

³¹ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str, 25.

³² *Směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti z roku 1977 vydaná Federálním ministerstvem vnitra, čj. VB/F/-021/R-77.*

utajovaně.³³ Důkazním prostředkem se metoda mohla stát až po roce 1989, kdy bylo utajení zrušeno,³⁴ a počala tak postupná kodifikace metody. Kolem roku 1988 obhajoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy Jaroslav Landman svou rigorózní práci, která pojednávala o výstupech z prvních pokusů metody pachové identifikace pomocí pachových konzerv u nás a která nejspíše pomohla k rozvoji samotné metody. Její název byl Zákonitosti vzniku a využití lidské pachové stopy v kriminalistice.³⁵ Celkově v této době směřoval trend metody pachové identifikace nadále spíše k jejímu upevnění a využití v systému kriminalistiky a v systému práva. V Německu byla metoda použita jako důkazní prostředek poprvé roku 1989.

V roce 1990 centrum v Dolních Břežanech zaniklo a poslední pes cvičený na pachové stopy (fena Suzi) byl přeřazen do strážní služby. Roku 1993 pak nově vzniklo Policejní prezidium České republiky a kynologie byla zařazena pod nový útvar s názvem Služba kriminální policie – 1. odbor obecné kriminality – oddělení služební kynologie.

Až v roce 1997 byla kodifikace užití metody pachových konzerv dokončena a byl vydán Závazný pokyn policejního prezidenta k využití metody pachové identifikace, který umožnil vývoj k jejímu uznání jako nepřímého důkazního prostředku judikaturou Ústavního soudu.³⁶ Významnou osobou v dalším vývoji se stal i JUDr. Martin Kloubek, který při obhajobě své disertační práce pod názvem Kriminologická metoda olfaktorické identifikace na Policejní akademii ČR použil výstupy z vědeckých pokusů této metody ze své spolupráce s por. Miroslavem Jehlíkem.³⁷

V roce 2002 došlo k přejmenování Metody pachových konzerv na Metodu pachové identifikace. Roku 2007 byl vydán nový závazný pokyn policejního prezidenta, který

³³ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminologická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 21.

³⁴ Nett, A., Vaněk, P., Bodlák, J., Šáro, D. *K otázce využití pachových stop v trestním řízení*. Právo a zákonnost č. 4, 1990, str. 221 - Rozhodnutím náměstka ministra vnitra ČSSR ze dne 28. 2. 1989.

³⁵ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str, 28.

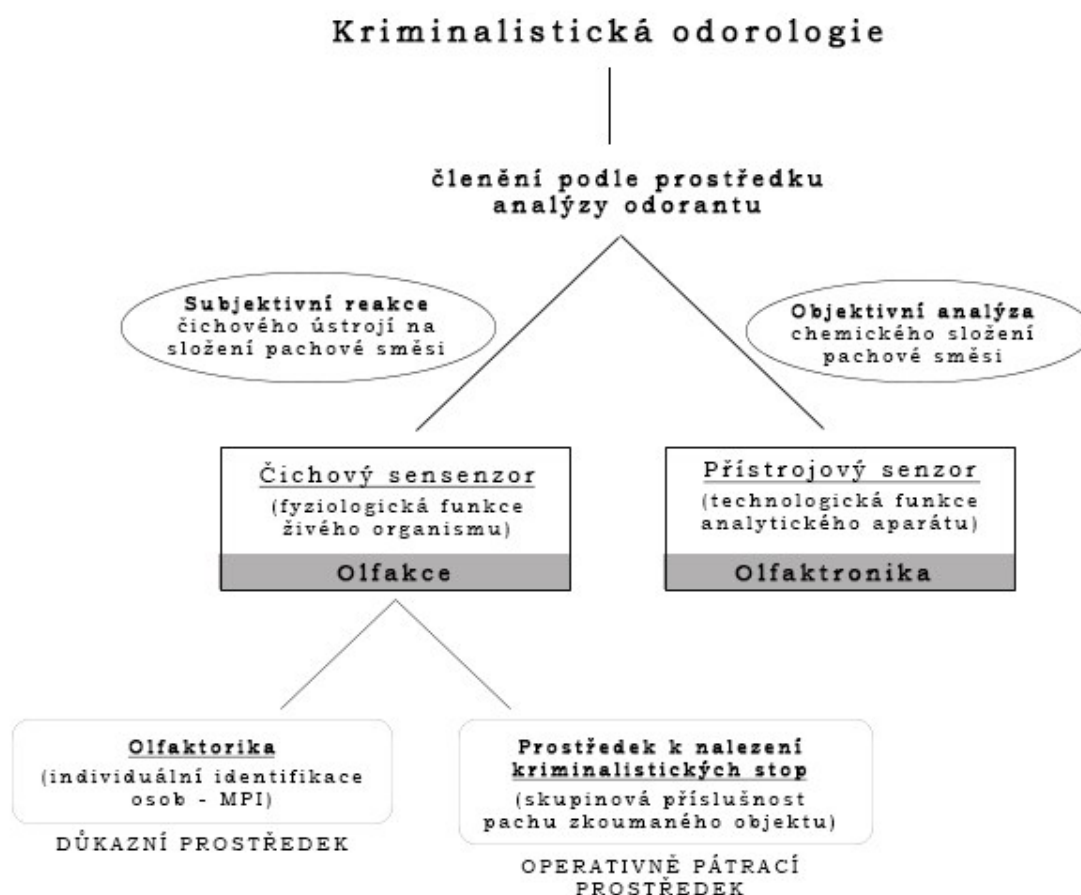
³⁶ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace.*

³⁷ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str, 31.

metodu přímo zavedl jako nepřímý důkazní prostředek.³⁸ V roce 2009 byl vydán pokyn ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky s pokyny pro postup v úseku služební kynologie při využívání metody pachové identifikace.³⁹ Dále měla být metoda zcela přesně kodifikována a začleněna do zákona o policii či do jiných navazujících právních norem.

2. Obecně k pojmu kriminalistická odorologie

„Kriminalistická odorologie je vědeckým oborem, jehož předmětem zkoumání je vznik, vlastnosti a složení pachu.“⁴⁰

³⁸ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace.

³⁹ Pokyn č. 9. ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie ze dne 1. 7. 2009.

⁴⁰ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7.str, 26.

2.1. Objektivní analýza chemického složení pachové směsi

Tyto aspekty lze zkoumat **objektivní metodou** za pomoci techniky, a to přístrojovými měřeními na principu fyzikálně-chemické analýzy pachu. Na poli kriminalistiky se jednalo prozatím nejvíce o pokusy v rámci plynové chromatografie, kapalně chromatografie,⁴² kapilární elektroforézy s fluorescenční či elektrochemickou detekcí⁴³ apod. Tato metoda zkoumání pachu je označována jako kriminalistická **olfaktronika**. V dnešní době již existují teorie pro vytvoření specifického ultrasensitivního detektoru na bázi funkcionalizovaných nanovláken na vyšší než laboratorní úrovni, který by časem mohl být použitelný bezpečnostními sbory přímo v terénních podmínkách pro detekci některých látek jako je alkohol nebo drogy. Prostřednictvím lidských buněk a lidského pachu by se časem mohlo dospět dokonce k přímé identifikaci pachatele. Vztah lidského mikrobiomu (mikroorganismy na našem těle) a lidského pachu by tak mohl poskytnout jeho zajímavou aplikaci do kriminalistické praxe. Mikrobiom každého člověka je specifický – pod vlivem jeho stravy, užívaných léků apod. Pobytem v místnosti člověk pravidelně zanechá za sebou i stopu v podobě odumřelých kožních buněk i se svým specifickým mikrobiomem. Zachycení těchto stop ve vzduchu by za pomoci biosenzoru mohlo významně pomoci při objasňování skutečností kriminálních případů. Biosenzor je přístroj zachycující právě tyto podněty z okolí a detekující je. Již se využívá např. ke kontrole kvality potravin, ve zdravotnictví či k detekci látek za účelem zajištění bezpečnosti a k předcházení terorismu. V důsledku by nakonec měl zachytit i vzorky odumřelé kůže a jejích mikroorganismů, tedy lidské a mikroorganismální DNA, která se extrahuje, namnoží a následně umožní identifikaci pachatele dle znalostí a postupů mikrobiologie a forenzní genetiky. Prozatím ale u této metody není možné její technické provedení, protože stav současné techniky nedisponuje znalostmi a možnostmi, jak zachytit tak malé množství kožních buněk a mikroorganismů ze vzdušného prostředí a v praxi jej účinně a efektivně aplikovat. Nebo

⁴¹ Vlastní tabulka dle Straus, J.. & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s.r.o. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 28.

⁴² „Chromatografie je metoda sloužící k separaci a analýze složitých směsí.“

⁴³ „Metoda, které slouží k separaci látek na základě jejich rozdílné pohyblivosti v elektrickém poli. Tato separace probíhá v kapiláře naplněné roztokem základního elektrolytu.“

alespoň jsou tyto přístroje prozatím na úrovni vývoje či probíhajícího výzkumu jejich sestavení. V prvních krocích výzkum povede k vytvoření přístrojového měření a zachycení drog v laboratorních podmínkách, následně pak ve větším objemu, aby jej bylo možné používat v bezpečnostních složkách a nakonec i tak, aby umožnil rychlé využití v terénních aktivitách.⁴⁴

K výše zmíněnému výzkumu byl dokonce zdárně realizován i projekt „Identifikace pachatele pomocí forenzní analýzy pachových a dotykových stop zajištěných na místě činu“, dále probíhají projekty „Digitalizace lidské pachové signatury pro aplikace v kriminalistice a v boji s mezinárodním terorismem“ a projekt „Vývoj aparatury pro odběr molekul pachových stop“ a schválení by se mohl dočkat i projekt „Projektíl“, jehož motivem je možnost identifikovat molekuly pachové signatury i na vystřeleném projektilu či nábojnici. Zmíněné výzkumy jsou prováděny v rámci Vysoké školy chemicko – technické v Praze. A dle uvedených zdrojů z listopadu roku 2022 je již potvrzena možnost digitalizace *pachové signatury*⁴⁵ přístrojem pro její odběr, a dokonce její uchování v databázi pro další komparaci s novými vzorky. Mohla by tak vzniknout nová databáze pachových signatur stejně jako existuje např. databáze otisku prstů. V současnosti je také i vytvářena a zkoušena vzorová databáze. Prozatím ale neexistuje ve světě žádné takové pracoviště, které by využívalo těchto poznatků forenzní olfaktoriky v rámci vyšetřování trestných činů.⁴⁶

⁴⁴ Rulc, J. & Jihočeská hospodářská komora. 2021. *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii*. II. doplněné vydání. Str. 4–8.

⁴⁵ K pojmu pachová signatura: „*Pachová signatura člověka je etologický a kriminalistický pojem, který je v literatuře uváděn v souvislosti s pachovou komparativní identifikací člověka. Tato pachová identifikace je v policejní praxi dosud prováděna pomocí speciálně vycvičených psů. Jinými slovy, lidský pach obsahuje informaci, o které se věří, že je pro každého člověka jedinečná, časově stálá a kterou cvičený pes umí jednoznačně rozpoznat. Z pohledu chemika to znamená, že lidský pach obsahuje pro každého jedince jednoznačnou charakteristickou molekulu nebo charakteristický soubor molekul, který je v čase relativně stálý, a jehož jedinečnost lze označit pojmem pachová signatura.*“ viz projekt s kódem RIV/60460709:41210/16:71377 na [https://starfos.tacr.cz/cs\(online\)](https://starfos.tacr.cz/cs(online).).(26.1.2023).

⁴⁶ Článek. *Přístrojové zkoumání a digitální komparace pachových stop*. [online]. [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pristrojove-zkoumani-a-digitalni-komparace-pachovych-stop-115543.html>.

2.2. Subjektivní reakce čichového ústrojí na složení pachové směsi

Další metodou zkoumání pachu je organoleptická, neboli smyslová, schopnost živočichů vnímat tzv. odoranty. Jedná se o **subjektivní metodu** zkoumání pachu založenou na schopnosti komparace dvou vzorků pachu vnímaných v *krátkodobé paměti psa* nazývanou *olfaktorika* nebo v *dlouhodobé paměti psa* sloužící pro určení *skupinové příslušnosti pachu*. Tzv. „sledování po horké stopě“ je takovou hybridní disciplínou, kdy jde sice o porovnávání vjemu uloženého v krátkodobé paměti psa, ale již nejde o důkazní prostředek, nýbrž pouze o operativně pátrací prostředek. A i v tomto případě lze někdy využívat spíše dlouhodobou paměť psa, kdy pes vyhledává odchodovou trasu osoby bez bližší znalosti jejího pachu a hledá jakýkoliv lidský pach v okolí, tedy pach navtiskáný jako obecný lidský pach při počátku výcviku. Zde jako detektor pachu, přesněji jako biodetektor pachu, slouží speciálně vycvičení psi. Cílem je označit nebo vyloučit jeden ze dvou objektů zkoumání, a to buď **skupinovou příslušnost pachu předmětů** (drogy, tabák, pravá či padělaná platidla, výbušniny apod.) nebo **individuální identifikaci osoby**. To je možné na základě porovnávání dvou nebo více vzorků pachů, u nichž má být potvrzena či vyloučena jejich shodnost. **Je využívána u identifikace skupinové příslušnosti pachu nebo při sledování pachové stopy osoby jako operativně pátrací prostředek, a tak jako prostředek k vyhledávání kriminalistických stop, ale také jako důkazní prostředek (nepřímý) v případě individuální identifikace osob.** Speciální a hlavní pozornost v rámci kriminalistické odorologie je věnována právě individuální identifikaci osob, pro níž je vytvořena samostatná pachová specializace s názvem *metoda pachové identifikace* (dále také jako „MPI“) - olfaktorika a jež je pro „právní svět“ vedle ostatních činností kriminalistické odorologie nejzajímavější. Jak již bylo zmíněno jako jediná z ostatních činností může sloužit jako důkazní prostředek, ačkoliv se o její důvěryhodnosti vedou bouřlivé debaty mezi odborníky. Metoda pachové identifikace je součástí kriminalistické techniky a vývoj této metody je neustále zlepšován.

Ovšem pravděpodobně se dá očekávat, že v průběhu následující doby s vývojem vědy a techniky se bude její úloha zmenšovat, pokud se podaří zapojit do kriminalistické praxe výše zmiňované metody kriminalistické olfaktoriky, a to zejména u metody pachové identifikace osob. Pokud si totiž praxe osvojí běžně využívat přístrojové identifikace lidského pachu, stane se využití speciálně vycvičených psů k této identifikaci nejspíše

nadbytečné vzhledem k pravděpodobnosti její nižší přesnosti vůči přístrojové „bezchybnosti“. Využívány nejspíše zůstanou metody sledování a vyhledání pachatele po tzv. „horké stopě“ např. při útěku z místa činu či při hledání ztracené osoby, vyhledání drog a jiných omamných látek v prostoru, hledání akceleračních hoření, zbraní, lidských ostatků apod. Alespoň do doby, než i tyto činnosti budou moci být efektivněji nahrazeny přístroji. Pokud tedy nebudou mít nadále charakter alespoň pomocného prostředku.

Avšak v současné době je využití speciálně cvičených psů pro vyhledávání kriminalistických stop stále výhodnější a efektivnější než využívání přístrojové techniky, která nemá tak účinné rozlišovací schopnosti jako speciálně cvičení psi. Pro účely využití přístrojové techniky je totiž nutno využívat různých filtrů a využívání služebních psů je v konečném důsledku pak levnější.⁴⁷

2.3. Význam a právní zakotvení kriminalistické odorologie

Prozatím tato metoda je v českých poměrech prováděna výhradně specializovanými služebními psovody Policie České republiky a jako znalecký obor doposud prakticky neexistuje. Obor kriminalistické olfaktoriky či kriminalistické odorologie jako celku ani obor metody pachové identifikace není v České republice stále zastoupen v Kriminalistickém ústavu Praha a na seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti České republiky na portálu justice.cz je zapsán jeden znalec.⁴⁸ V českých poměrech je kriminalistická olfaktorika jako celek i jako metoda pachové identifikace zatím součástí služební kynologie, přestože její výsledky jsou v případě MPI určeny výhradně pro potřeby trestního řízení. Odorologické činnosti tak jsou upraveny v předpise většinou pospolu s dalšími činnostmi mající služební kynologie a zejména služební psi za úkol jako jsou např. ochrana života a zdraví, zajištění bezpečnosti, zadržení osob, donucovací prostředek apod. Je tedy potřeba odorologické činnosti od ostatních služebně-kynologických činností pro účely této práce vydělit. Jediným samostatným předpisem čistě pro pachové práce je pokyn

⁴⁷ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 31.

⁴⁸ znalci/justice.cz. *Justice.cz*. [Online] [Citace: 31. říjen 2023.]

<https://seznat.justice.cz/znalec/detail/430?query=%7B%22filter%22%3A%7B%22druhyOsoby%22%3A%5B%5D%2C%22obor%22%3A45%2C%22odvetvi%22%3A46%2C%22specializace%22%3A704%2C%22vcetnePozastavenych%22%3Afalse%2C%22vcetneZaniklych%22%3Afalse%7D%2C%22strankovani%22%3>

policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. 12. 2017, o pachové identifikaci osob, ve znění pozdějších předpisů.

Kriminalistická odorologie slouží mimo metody pachové identifikace jako prostředek zejména k určení skupinové příslušnosti pachu zkoumaného objektu, k pátrání po dislokaci (rozmístění) kriminalistických stop (ve formě předmětů s daným pachem) či k nalezení prchajících nebo hledaných osob. Tyto stopy je však nutné následně podrobit zkoumání dalšími metodami kriminalistické techniky, proto se nejedná o důkazní prostředek, ale o prostředek operativně pátrací činnosti určený k hledání a nalézání kriminalistických stop. „Tato činnost je označována jako tzv. **nedovršená identifikace předmětů** (případně osob – sledování po stopě), které svým charakterem souvisejí s dokazováním v trestním řízení. Oproti tomu *individuální pachová identifikace osob* (MPI) je označována jako **identifikace dovršená**.⁴⁹

Využití a metodika kriminalisticko – odorologických činností jsou zakotveny v pokynu policejního prezidenta č. 145/2014 ze dne 8. 6. 2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie. Jedná se zejména o tyto:

- Pátrání po osobách vyhledáním a sledováním jejich pachové stopy,
- Prohlídka terénu, objektů nebo dopravních prostředků za účelem vyhledání osob,
- Vyhledání předmětů majících vztah k prověřované události,
- Vyhledání vystřelených nábojnic,
- Vyhledání akcelerantů hoření,
- Vyhledávání lidských ostatků nebo pozůstatků či jejich původního umístění,
- Vyhledávání návykových látek (jakých látek dále dle závazného pokynu policejního prezidenta č. 26/2011, o drogové kriminalitě),
- Vyhledávání výbušnin,
- Vyhledávání palných zbraní a jejich částí,
- Vyhledávání jiných pachových látek k zajištění plnění úkolů policie.

Vedle výčtu odorologických činností předpis upravuje i zajištění služby oboru služební kynologie a samotných psovodů, výcvik služebních psů, jejich péči, evidenci a chov. Norma

⁴⁹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 27.

je spíše obecnějšího charakteru a zajišťuje fungování služební kynologie v souhrnu a její obecnou kategorizaci.⁵⁰

Dalším důležitým předpisem je pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. 12. 2017, o provádění služební kynologie, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje zejména atesty služebních psů, co je jejich obsahem, výcvik a evidenci výkonu jednotlivých psů. Oproti předchozímu předpisu jsou ustanovení zde detailnějšího charakteru a upravují spíše konkrétní požadavky na cvičenost, schopnosti psů a jejich přezkušování v jednotlivých kategoriích.

Metoda pachové indentifikace pak je upravena pokynem policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. 12. 2017, o pachové identifikaci osob, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní odorologické obory služebních psů jsou upraveny zejména ve zmíněném pokynu policejního prezidenta č. 145/2014 a ve zmíněném pokynu ředitele ředitelství pořádkové služby č. 119/2017 a v jejich přílohách. Další ustanovení důležitá pro výkon pachových prací služebních psů jsou spíše jen *zmíněná v některých právních předpisech*, či jimi *jsou procesní pravidla policejních postupů, při kterých je využit i pes* (domovní prohlídky, prohlídky dopravního prostředku, zajišťování bezpečnosti chráněných prostor a objektů) nebo *jsou jimi předpisy stanovující složení daných látek a jejich seznamy*, které jsou určující pro dělení do jednotlivých oborů nebo druhů pachových prací viz výše (drogy, výbušniny, akceleranty hoření atd.). Dalšími předpisy, ze kterých služební kynologie vychází, jsou např.:

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 12/2012, kterým se upravuje provádění pyrotechnických prohlídek, bezpečnostních opatření a postup při oznámení o uložení nástražného výbušného systému, nálezu podezřelého předmětu, nástražného výbušného systému, munice, výbušnin a výbušných předmětů nebo při výbuchu, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 64/1987 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR),
- § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě,

⁵⁰ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie.

- Pokyn policejního prezidenta č. 75/2014, kterým se upravuje výkon pyrotechnických činností (Pyrotechnická směrnice), ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení ministerstva vnitra č. 12/1994, o ukládání výbušnin, ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení vlády č. 463/2013, o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 119/2002 Sb., Zákon o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zejména § 82 a násl.,
- Zákon č. 250/2016 Sb., Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

3. Teoretická východiska pro využití kriminalistické odorologie v praxi

3.1. Pach

„Pach je možné z hlediska kriminalistické odorologie definovat jako stálou organoleptickou vlastnost všech látek organické i anorganické přírody, které při vdechnutí potřebného objemu odpařené nebo sublimované látky živým organismem (jedná-li se o větší než prahové množství) stimulující receptory jeho smyslového orgánu a vyvolávají tak čichový vjem.“⁵¹ Samozřejmě ale jak již bylo i zmíněno, je možné pach analyzovat na základě jeho chemického složení i přístrojovou technikou, zejména např. plynovým chromatografem.

Existence nebo původ pachu vychází ze **schopnosti různých látek uvolňovat do bezprostředního okolního prostředí molekuly nebo atomy charakterizující jejich chemické složení**, a to jejich odpařováním nebo sublimací a následnou **difuzí do širšího okolí**. Tyto pak jsou podnětem pro dráždění příslušného orgánu a případnému následnému vyvolání specifického čichového nebo pachového vjemu. Takové podněty se nazývají tzv. odoranty.

Pach může být jedinou látkou, ale i sloučeninou různých prvků. Sloučeniny pachu působí na čichový orgán, respektive na náš mozek, ve formě již zpracovaného vjemu různě, záleží na poměru a koncentraci daných látek.

⁵¹ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 46-47.

Látky jsou analyzovány a hodnoceny nejen podle jejich chemického složení, ale i podle jejich působení na lidské receptory např. zejména v oborech kosmetických a potravinářských. Lze na ně tedy pohlížet čistě z jejich chemického složení, anebo podle jejich působení na smysly bez závažného ohledu na jejich chemický rozbor.

Pach bohužel zatím nelze zařadit mezi objektivní klasifikační systém pro kriminalistické stopy na rozdíl např. od zraku nebo sluchu, jelikož neexistují žádná přesná měřítka pro jeho hodnocení nebo standardní všeobecně uznávaná databáze konkrétních směsí pachu.⁵²

3.2. Čich

Nos jako vnější přijímací orgán sám ani jeho schopnosti se nemohou během života podstatně změnit, ale může se tréninkem a cvikem dosáhnout jeho zlepšení či zbystření stejně jako tréninkem jiných částí mozku nebo těla, a to jak u lidí, tak u psů nebo jiných zvířat. Důležitou roli při čichových nebo pachových pracích hraje také pozornost a koncentrace na konkrétní podnět i přes vnější rušivé vlivy. Výkon při pachových pracích se tak musí pravidelně prohlubovat tréninkem, jinak nově nabitě prohloubení schopností zase rychle ustupuje a otupuje. Proto každý služební pes nejen skládá vstupní zkoušku do služby, ale také později každý rok nebo dva svůj atest obnovuje. V mezidobí pak pravidelně trénuje své schopnosti stejně jako třeba i vrcholový sportovec. K tomu jsou v rámci výkonu policejní služby vyčleněny speciální výcvikové hodiny nebo dny.⁵³

Ke smyslovému vjemu organismu v mozku dochází přenosem podráždění z vnějšího orgánu do toho vnitřního prostřednictvím nervu, pokud je dané podráždění dostatečné intenzity, aby mohlo vyvolat daný smyslový vjem. V případě intenzity podráždění mluvíme o tzv. prahu dráždivosti. Ten musí být překročen, aby se jakékoliv podráždění daného orgánu mohlo stát vjemem. Prah dráždivosti má dva stupně, absolutní a specifický. Absolutní práh dráždivosti je překročen, pokud je vůbec zaznamenán nějaký pachový vjem. Specifický práh dráždivosti pak je překročen, pokud je nejen zaznamenán pachový vjem, ale je i dostatečně intenzivní, aby byly rozeznány jeho specifické vlastnosti. Tedy specifický práh je překročen při silnějším působení dráždění, než je tomu u absolutního prahu. Např. pokud dobrý stopař

⁵² Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 46-47.

⁵³ Eis, Dr. Vilém. 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Naše vojsko, 2018. ISBN 978-800-206-1705-7. str. 11 - 16.

je schopen rozpoznat, najít a sledovat stopu značného stáří již částečně zvětralou, ale již není vlivem jejího stáří schopen rozlišovat bližší okolnosti nebo specifika sledované osoby. V takovém případě je překročen absolutní práh dráždivosti, ale ten specifický nikoliv.⁵⁴

Hodnota jednoho nebo druhého prahu není stejná u všech organismů, ani u všech jedinců stejného druhu, dokonce ani u jednoho jedince každý jednotlivý den. Hodnoty prahu jsou závislé na talentu psa, na jeho genetické predispozici, na momentální kondici, tréninku i třeba na jeho únavě. Pokud pes není zrovna v tréninku např. pro zdravotní pauze nebo je unaven po jiném výkonu, či zrovna nedokáže udržet potřebnou pozornost, úrovně těchto prahů budou nižší. Naopak, pokud pes bude v plné kondici a odpočatý, bude schopen zachytit a rozlišit vjemy i přes daleko menší podráždění orgánu nebo smyslu. Úrovně prahů dráždivosti jsou závislé nejen na fyzické kondici, ale i na té psychické, tedy např. na jeho inteligenci, povaze (klidný, vysoce vzrušivý), učeníivosti, reakci na stres. Např. při extrémně dlouhé, relativně již vyprchalé stopě bude po nějaké době jejího sledování již velice unaven, psychicky z vyčerpání pracující části mozku, ale třeba i fyzicky z dlouhé chůze v náročném terénu. V takovém případě tak ke konci stopy je třeba možná počítat s nižší spolehlivostí psa, protože se fyziologicky snižuje intenzita jeho pachových vjemů. Tím spíše, pokud intenzita podráždění je na úrovni prahu dráždivosti a někdy i klesá pod jeho úroveň, pes se pak musí vyrovnat i s občasnými tzv. pachovými mezerami a propracovat se přes ně, což je pro psa extrémně náročné a zejména pro jeho chuť do práce či nalezení pokračování stopy. Pes totiž neví, zda stopa skončila, nebo někde o kus dále pokračuje, zda má svou práci skončit, nebo se snažit dále. V takových případech potom záleží na jeho zkušenosti z tréninku, zda se již s takovou situací setkal, a případně ji úspěšně překonal.⁵⁵

Je pak tedy na psovodovi, aby psu vytvořil možná co nejideálnější podmínky k práci, popřípadě, aby dokázal vyhodnotit, zda je pes schopen práce na nejvyšší možné úrovni nebo případně k výkonu využít práce jiného psa. Psa může ovlivňovat i únava z dlouhé transportu na místo výkonu. Je důležité proto znát konkrétního psa a jeho schopnosti a reakce na jednotlivé podněty.⁵⁶

⁵⁴ Eis, Dr. Vilém. 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha : Naše vojsko, 2018. ISBN 978-800-206-1705-7. str, 11-16.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

3.3. Fyziologie čichu psa

Vzduch prochází do čichové ústrojí psa přes jeho nozdry, kudy pak pokračuje do čichové sliznice. Ta má různé rozměry zejména podle plemena psa – pekingský pes cca 20 cm², německý ovčák cca 170 cm², u člověka jinak cca 2–5 cm². Čichové buňky následně ústí v nervová vlákna, která vedou přímo k příslušnému neuronu v mozkovém laloku, odkud pak vedou do vyšších nervových struktur mozku, a odkud pak ovlivňují řízení činností celého těla. Čichové vjemy neovlivňují jen tělesné projevy, ale i např. emoce a city nebo jejich následný projev v chování.⁵⁷

Čichový aparát neslouží jen ke vnímání pachu, ale i k zahřívání, ochlazování, čištění a zvlhčování přijímaného vzduchu. V případě hledání pachu pes několikrát krátce a silně vdechne a vzduch projde přes tzv. větrící orgán, uložený v přední části dutiny nosní, který je naplněn tekutinou, v níž se rozpouští čichové látky. Ve větrícím orgánu jsou vazivové rourky vyplněné čichovou sliznicí. Tento fakt je důležitý z hlediska vytvoření a zjištění ideálních podmínek pro pachové práce psů, ke kterým patří správná vlhkost, teplota a tlak vzduchu. Větrící orgán má kromě vlastní čichové schopnosti i význam pro ukládání pachových vjemů do tzv. pachové paměti, která slouží pro schopnost rozlišování jednotlivých pachů. Další vlastní čichová sliznice uložená v zadnější části nosní dutiny je pokryta hlenem, ve kterém se musí molekuly pachu rozpustit, než jsou zaznamenány. Receptory se tak nachází v hlenu na čichových buňkách. Čichové schopnosti psa jsou pak i výsledkem jeho výrazně vyvinuté oblasti čichového mozku.⁵⁸

4. Způsoby využití kriminalistické odorologie v praxi

Pro pochopení možností využití následujících způsobů vyhledávání pachů psem je nutné chápat princip pachové práce psů, a být si vědom faktu, že pes je učen k vyhledání určitého pachu, který se může v prostředí vyskytovat v nejrůznějších formách, které třeba ani nejsou cílem daného pátrání důležitého pro konkrétní trestní stíhání nebo pro danou operativně

⁵⁷ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 82-83.

⁵⁸ Jaromír Dostál, Karel Hartl, Milena Hřebíková, Josef Němec, Vladimíra Tichá. 1997. *Kynologická příručka pro rozhodčí, chovatele, a vystavovatele*. České Budějovice: Dona, 1997. ISBN 80-854-63-65-2. str. 32.

pátrací činnost. Stejně tak je důležité mít na paměti i metodiku samotné práce psa a chápat některé souvislosti.

Základním důležitým poznatkem je chápat usazení a rozptýl pachů. Když se například stane, že pes označuje tzv. prázdné místo, a to i opakovaně, a děje se tak např. i u prověření druhým psem. Pak nejspíše dochází k přenosu pachu z místa původního, kdy se pach zastaví např. u některé překážky, a tam se nakumuluje. V takovém případě je potřeba zásahu člověka, aby věděl, že nejspíše k takovému jevu došlo, a případně i určit místa, odkud daný pach může původně pocházet či se přesouvat. Tak se tomu děje např. pokud fouká vítr, který daný pach přenáší, typicky je tomu tak v uzavřených prostorech s průvanem (velkých objektech).

Stejně tak je důležité vědět, v jakých případech může docházet k přerušení pachové stopy a dokázat psa pak zase uvést ve správném pro pachovou stopu pokračujícím místě.

Těžko zde vyjmenovávat všechny možnosti, které mohou nastat a na které je potřeba brát zřetel. Obecně je potřeba vycházet ze všech zákonitostí pachu, přírodních jevů a pachových prací psů či celé kynologie (samotná znalost chování psa).

Vedle kriminalistické odorologie zajišťované zejména služebními psy se předpokládá, že se její součástí mohou stát specializované obory zabývající vyšetřováním nebo zkoumáním souvislostí s trestnými činy v jejichž důsledku bylo poškozeno ovzduší nebo životní prostředí jako takové viz § 293 a 294 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.⁵⁹

4.1. Sledování po „horké stopě“

Teorie vychází z poznatku, že každý člověk za sebou na každém místě, kde byl (pohyboval se, stál nebo se něčeho dotýkal) zanechává svou pachovou stopu. Tato stopa pak může být nalezena a indentifikována jako shodná s danou osobou. Ovšem jen po určité omezenou dobu po svém vzniku, než tzv. vyprchá nebo vyčichne. Z této znalosti pak vychází první a zároveň nejstarší způsob využití speciálně cvičeného psa uvedením na tzv. „horkou stopu“. Pokud při vyšetřování rozhodné skutečnosti vyšlo najevo nebo se bylo domníváno, že se na daném místě pohybovala neznámá osoba, může být nejlépe do 24 hodin k nalezení osoby po trase jejího odchodu využít služební pes. Z této metody pak vychází všechny další

⁵⁹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 53.

metody pro využití speciálně cvičeného psa. Uvedení psa na stopu je nejvhodnější spíše v přírodních terénech, celkový rozvoj společnosti a její industrializace nasazení psa pak spíše ztěžuje a omezuje. Ovšem i tak se některé trestné činy často odehrávají spíše v odlehlejších místech, která jsou pro pachatele lákavá z důvodu snížení rizika jeho odhalení a vyrušení právě při činu jinými osobami. Takovou trestnou činností jsou například loupeže, krádeže či sexuální trestné činy. Často také i z hustě obydlených částí pachatel prchá ukrýt sebe nebo předměty pocházející z trestné činnosti nebo předměty k trestné činnosti použité do volné přírody. Mezi vlivy snižující pravděpodobnost nalezení a sledování pachové stopy osoby patří zejména:

- Frekventovaná hustě obydlená místa s vysokým pohybem osob a silnou dopravní infrastrukturou,
- Nevhodné přírodní vlivy jako silný a dlouhotrvající déšť, silný vítr, intenzivní sněžení,
- Dlouhodobé vysoké teploty a nedostatek vlhkosti či extrémně nízké teploty pod nulou,
- Chemickými látkami např. hnojivy kontaminovaný terén,
- Dráždidly pro čichové ústrojí psa kontaminovaný terén (pepř),
- Dlouhý časový odstup od pohybu dané osoby.⁶⁰

Před nasazením služebního psa s psovodem se vždy musí vzít ohled na odborný názor psovoda na účelnost využití psa, který vyhodnocuje na základě zhodnocení všech informací, které mu mají být podány jako např. směr odchodu pachatele, jeho oděv, tělesný typ, zda je ozbrojen, množství a druhy odcizených předmětů, které s sebou nese.

Psovod by měl být po dobu sledování pachové stopy a pátrání po pachateli doprovázen nejméně dvoučlennou hlídkou, jejímiž účastníky by měli být ideálně jeden policista zajišťující bezpečnost psovoda a kriminalistický technik zajišťující případné nalezené odhozené či ukryté předměty na trase odchodu sledované osoby. Nutné je také zajistit radiové spojení psovoda s vedoucím výjezdové skupiny nebo s operačním důstojníkem.

⁶⁰ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 30-32.

Pes se uvádí na pachovou stopu pomocí načichání předmětu, který pachateli náležel či vyhledáním odchodové trasy dané osoby psem, pokud je známo, kde se přibližně nacházela a psovod jej tam může uvést, anebo tzv. revírem po okolní krajině, kdy se cílevědomým řízeným prověřováním krajiny pes pod vedením psovoda snaží nalézt lidský pach.

Ovšem z praxe je zřejmé, že uvedení psa do stopy podle načichání předmětu, který mu náležel, nebo který měl u sebe se již prakticky nevyužívá. Jednak takový postup není žádnou normou výcviku vyžadován, a jednak je poměrně složitý na jeho realizaci. Takového předmětu by se totiž mimo hledané osoby nesměl dotýkat nikdo jiný, jehož pach by s pachem hledané osoby pes mohl snadno zaměnit, a to např. i s pachy policistů provádějících operativně pátrací činnost. Předmět by tak musel být zajištěn a uchován do příjezdu psovoda tak, aby na něm neulpěl jiný lidský pach, a ani v takovém případě není jisté, že se předmětu ještě dříve nedotýkal někdo jiný. Je proto jednodušší v blízkosti místa, odkud mohla osoba odcházet, se snažit uvést psa k vyhledání lidského pachu, a následně pak její stopy. I v tomto případě je však důležité, aby policisté, kteří přijedou na dané místo jako první nekontaminovali taková místa svým pachem a zajistili je do příjezdu psovodů. Takovými místy bude například místo doskoku pod oknem, z něhož pachatel vyskočil, nebo místo kolem plotu, který musel pachatel překonat nebo jiné místo, kudy byl pachatel viděn prchat.

Po skončení pátrání psovoda se psem po „horké stopě“ je potřeba opět prověřit se psem místo činu a odchodovou trasu a zajistit případné odhozené, ukryté nebo ztracené doličné předměty.⁶¹ Tyto předměty pes nachází podle množství lidského pachu, který na nich ulpěl, avšak pes neidentifikuje takové předměty jako předměty pachatelovy. Pokud je třeba je dále komparovat s pachem podezřelé osoby, je potřeba provést další úkony jinými metodami kriminalistické techniky. Popřípadě mohou nepřímo naznačovat jejich odhození pachatelem, pokud ležely v blízkém okolí odchodové trasy pachatele, kterého pes na konci sledování stopy našel.

Tito psi, dříve označovaní jako pátrací, dnes již sloužící v kategorii výjezdoví psi, už dnes nejsou využíváni k označení pachatele z pachu „horké stopy“, ani k označení doličného předmětu jako pachatelova, či označení shodného pachu ze dvou předmětů. Tyto úkoly již

⁶¹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 30-32.

jsou dnes vyhrazeny specializovanému oboru zvanému metoda pachové identifikace založenému na principu pachových konzerv viz dále.⁶²

A většina poznatků takto získaných z pátrání po horké stopě jsou spíše jen dílkem v uceleném, spjitém a navzájem na sebe navazujícím řetězci nepřímých důkazů, a dokonce spíše jen ukazatelem směru pro další operativně pátrací činnost.

4.2. Vyhledávání návykových látek

Ve smyslu služební kynologie „(1) vyhledáváním návykových látek se rozumí výkon policejně kynologických činností za účelem vyhledání návykových látek při plnění úkolů policie s využitím detekce přítomnosti pachu stanovených návykových látek speciálně vycvičeným služebním psem.

(2) Vyhledávání návykových látek může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SD.“⁶³

Specializovaným oborem týmů psovodů a psů je použití služebního psa k nalezení návykových látek. Co je obsahem pojmu návykové nebo psychotropní a omamné látky rozhoduje již zmíněné nařízení vlády č. 463/2013, o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k rozsáhlosti seznamu je výcvik těchto psů velice náročný.⁶⁴ Avšak v praxi nejvíce využívanými látkami mezi běžnými lidmi jsou kanabinoidy (marihuana, hašiš), opiáty (opium, heroin), a pak např. zejm. kokain, pervitin či extáze.

Psi musí být cvičeni na všechny druhy omamných a psychotropních látek, ale nejvíce procvičovanými pachy k vyhledání při výcviku jsou ty drogy či skupiny výše konkrétně jmenované. Ovšem vzhledem k neustálému vývoji nových složení daných látek je takový výcvik skutečně náročný. Je založen na uložení pachů zmíněných látek do dlouhodobé paměti psa, který jakmile nějaký z navtiskáných pachů při vyhledávacích pracích zachytí, ihned jej označuje na místě jeho původu.

⁶² Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 30-32.

⁶³ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, čl., 16.

⁶⁴ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 32-33.

Takový výcvik je tedy založen na podmíněné reakci psa, a proto se označuje jako reflexivní. Je vybudován na tzv. aportování, i když vlastně v konečném důsledku pes nic neaportuje. Pes je učen na vyhledání svého oblíbeného předmětu jako třeba balónku nebo jiné oblíbené hračky, ke kterému se pak postupně přidává pach k vyhledání žádoucích látek. Časem se hračka odstraňuje a zůstává k vyhledávání pouze pach žádoucích látek, za jehož nalezení je pes hračkou odměněn.

Je tedy zcela nepravdivé tvrzení mezi lidmi rozšířené, že tito psi jsou pro svou práci závislí na omamných a psychotropních látkách. Ba naopak pes, jak při výcviku, tak i při výkonu služby, musí být vždy zajištěn tak, aby nepřišel nikdy do přímého kontaktu s drogami, a aby je případně neuchopil do tlamy, nevdechl či neolízl.

Vyhledávání omamných a psychotropních látek je náročné i z pohledu toho, že osoby zabývající se jejich výrobou a distribucí jsou čím dál více vynalézaví při jejich ukrývání či při maskování jejich pachu tak, aby jej cvičený pes nemohl odhalit např. balením do pro nosní sliznici štiplavých látek, či využíváním k jejich balení natolik izolujících materiálů, které téměř nepropouští pach, podle kterého by je pes lokalizoval.

Tito psi jsou využíváni nejvíce zejména při domovních a osobních prohlídkách, pokud existuje podezření z trestné činnosti související s výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek. Nasazení psa v těchto případech je zároveň velice účinné.⁶⁵

4.3. Vyhledávání palných zbraní a jejich komponentů

Pro účely služební kynologie „(1) vyhledáváním palných zbraní se rozumí výkon policejně kynologických činností za účelem vyhledání palných zbraní nebo jejich částí při plnění úkolů policie s využitím detekce přítomnosti povýstřelových zplodin speciálně vycvičeným služebním psem.

(2) Vyhledávání palných zbraní může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SZ.“⁶⁶

⁶⁵ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 32-33.

⁶⁶ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie, čl., 17.

Dalším „druhem“ specializovaných psů pro účely výkonu služby policie jsou psi cvičení k vyhledávání ukrytých zbraní a střeliva. Tímto pojmem jsou myšleny všechny zbraně, střelivo a komponenty těchto zbraní dle zákona č. 119/2002 Sb., zákon o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů.⁶⁷

Výcvik je založen na vyhledání pachů chemických reakcí a sloučenin používaných k vytvoření tlaku v nábojnicích palných zbraní. Jak nových nábojnic, tak i nábojnic úplně či částečně spálených výstřelem. Psi jsou cvičeni na stejném principu jako při výcviku k nalezení omamných nebo psychotropních látek, tedy prvně se učí hledat oblíbený předmět, který je pak postupně zaměňován za požadované pachy, při jejichž nalezení je hračkou odměněn. Tím dochází k sekundárnímu nalezení oné hračky.⁶⁸

Jejich využití je opět nejvýraznější při domovních prohlídkách. Dále jsou pak tyto psi přivolávání na místo činu, při kterém byla palná zbraň použita, a kde byla třeba skryta, nebo odkud byla odnesena, k jeho ohledání. Jak platí celkově vždy u nasazení psa, čím dříve je pes přivolán a dopraven na čerstvě zapachované místo, tím větší je šance k nalezení zbraně nebo střeliva, než pach vymizí nebo částečně vyčpí.⁶⁹

Spekuluje se, zda je možné psy vycvičit i podle pachů prostředků (chemikálií) používaných k čištění zbraní.⁷⁰

Vedle této kategorie specializovaných psů jsou k nalezení vystřelených nábojnic cvičení i běžní služební psi se zadanou kategorií V (psi výjezdoví), která již byla zmíněna.⁷¹

6.4. Vyhledávání výbušnin

Dle pokynu policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie „(1) vyhledáváním výbušnin se rozumí výkon policejně kynologických činností za účelem vyhledání výbušnin s využitím detekce přítomnosti pachu stanovených výbušnin při plnění úkolů policie speciálně vycvičeným služebním psem.“

⁶⁷ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 32-33.

⁶⁸ *Ibidem*. str. 33-34.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ *Ibidem*.

(2) Vyhledávání výbušnin může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek, splňuje odpovídající odborné vzdělání stanovené k výkonu této činnosti) se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SV.“

Dalším specializovaným oborem psů jsou psi cvičení k vyhledávání výbušnin sloužících v nástražném výbušném systému k výbuchu. Dle ustanovení čl. 1 písm. j.) závazného pokynu policejního prezidenta 12/2012, jsou výbušninou látky a předměty, které jsou uvedeny v příloze A mezinárodní smlouvy o přepravě nebezpečných věcí a zařazené do třídy 1, viz vyhláška č. 64/1987 Sb., o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR) a § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě⁷². Nástražný výbušný systémem je definován v

⁷²„(1) Výbušninami podle tohoto zákona se rozumí látky a předměty, které jsou uvedeny v mezinárodní smlouvě o přepravě nebezpečných věcí, kterou je Česká republika vázána, a která je vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv nebo ve Sbírce zákonů, a jsou zařazený v Příloze A této smlouvy do třídy I těchto látek, jakož i látky, které mají vlastnosti trhavin, třaskavin, střelivin nebo výbušných pyrotechnických složek, pokud nejde o střelivo a pyrotechnické výrobky.

(2) Tento zákon se vztahuje také na pyrotechnické výrobky a výrobky obsahující výbušniny, pokud mohou výbuchem ohrozit bezpečnost osob a majetku (dále jen "výbušné předměty"), a na výbušné materiály, které jsou nebezpečné pro přepravu a nejde o výbušniny podle odstavce 1.

(3) Za trhací práce se považují práce, při kterých se využívá energie chemické výbuchové přeměny výbušnin a které zahrnují soubor pracovních operací, zejména nabíjení trhavin, přípravu a nabíjení roznětných náložek, zhotovování roznětné sítě, odpálení náloží (odpal) a výbuch náloží (odstřel).

(4) Za nakládání s výbušninami se považuje výroba a zhotovování výbušnin, jejich používání, skladování, předávání, přeprava a ničení, jakož i předávání a přeprava při obchodování s nimi. Za nakládání s výbušninami se nepovažuje jejich výzkum, vývoj a zkoušení.

(5) Předáním výbušniny se rozumí každé její skutečné přemístění, s výjimkou přemístění výbušniny v rámci jedné a téže obce.

(6) Za ohňostrojné práce se považují práce, při kterých se energie chemické výbuchové přeměny výbušnin a výbušných předmětů využívá k vyvolání světelných, popřípadě zvukových účinků.

(7) Za pomůcku k použití výbušnin se považuje prostředek nebo zařízení, které přichází do styku s výbušninou a působí na ni svými chemickými a fyzikálními vlastnostmi a jsou potřebné k provedení trhacích a ohňostrojných prací (dále jen "pomůcka").

(8) V pochybnostech, zda jde o výbušninu, výbušný předmět nebo pyrotechnický výrobek, rozhodne Ministerstvo průmyslu České republiky; v pochybnostech, zda jde o pomůcku nebo zda jde o trhací práce, rozhodne Český báňský úřad.

(9) Podrobnosti o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi stanoví Český báňský úřad obecně závazným právním předpisem.“

ustanovení čl. 1, písm. c) ZPPP 12/2012.⁷³ „Podle současné právní úpravy je velmi nesnadné definovat pojem výbušnina, neboť příslušný zákon odkazuje na jiný právní předpis, který de facto obsahuje stále měnící se seznam výbušnin a výbušných předmětů. Obecně je možno konstatovat, že výbušninami jsou chemické látky (sloučeniny nebo směsi) ve stavu tuhém nebo kapalném, které mají podle technických pravidel vlastnosti střelivin, trhavin, třaskavin nebo výbušných pyrotechnických složí. Mezi výbušniny lze zahrnout rovněž roznětky, bleskovice, munici a pyrotechnické výrobky.“⁷⁴

Tyto specializované psy využívá zejména pyrotechnická služba Policie ČR, útvar cizinecké policie, a ve zbytku jsou voláni operačním důstojníkem Policie ČR k výjezdům jednotek, kde je jich zapotřebí jako u většiny ostatních výjezdů policejních psovodů se psy. A to konkrétně zejména v případech, kdy je podezření hrozby použití a nastražení nástražného výbušného systému, nebo je nalezen podezřelý předmět, který by mohl být nebo obsahovat nástražný výbušný systém, či u nalezení takových systému, ale u kterých nedošlo k iniciaci výbuchu, případně pokud vybuchly nástražné výbušné systémy.⁷⁵

Jako u předchozích dvou specializací je výcvik veden formou tzv. aportování s postoupnou záměnou hračky za požadované látky, a následnou odměnou psa za jejich nalezení. Stejně tak jako u vyhledání psychotropních a omamných látek je seznam všech tzv. výbušnin a jejich prekurzorů (výchozí látka pro výrobu) rozsáhlý, a proto jsou v rámci výcviku psům upevňované pachy zejména těch ze zkušeností nejvyužívanějších a nejlépe dostupných látek.⁷⁶

⁷³ „Nástražný výbušný systémem je výbušná nebo zápalná látka nebo pyrotechnický prostředek a iniciační prvek tvořící celek, který je schopen vyvolat za určitých uživatelem nebo výrobcem předem stanovených podmínek výbuchový účinek, ložisko požáru nebo výbuchem rozptýlit po okolí chemickou, biologickou, radioaktivní či jinak nebezpečnou látku; nástražný výbušný systém bývá zpravidla ukryt v obalu nebo má takovou vnější formu, která skrývá jeho pravý účel; za nástražný výbušný systém se považuje i takový předmět, který je sestaven jako nástražný výbušný systém, obsahuje výbušninu, ale jeho iniciační systém je nefunkční, a dále atrapa nástražného výbušného systému, kdy jeden nebo více předmětů jsou sestaveny tak, že budí dojem nástražného výbušného systému, ale neobsahuje výbušné nebo zápalné látky a nemůže vyvolat účinky nástražného výbušného systému.“

⁷⁴ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 34 - 36.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*.

Vedle specializovaných psů jsou v rámci olfaktoriky využívány i přístrojové detektory výbušnin, avšak využití speciálně cvičených psů je prozatím stále efektivnější metodou s přihlédnutím k nákladům na přístroje, jejich údržbu a omezené možnosti využití při nízkých teplotách a delší doba zpracování výsledku či nutnost většinou proniknout až k výbušnině, což může způsobit výbuch.⁷⁷

4.5. Vyhledávání akceleraantů hoření

Ve smyslu služební kynologické činnosti

(1) „vyhledáváním akceleraantů hoření se rozumí výkon policejné kynologických činností za účelem vyhledání akceleraantů hoření použitých k úmyslnému založení požáru nebo k jiné trestné činnosti při plnění úkolů policie s využitím detekce přítomnosti pachu stanovených akceleraantů hoření speciálně vycvičeným služebním psem.“

(2) Vyhledávání akceleraantů hoření může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SA.⁷⁸

Tito speciálně vycvičení psi slouží k vyhledání iniciátorů a akceleraantů hoření v podobě tzv. reziduí hoření, tedy jejich zbytků po vyhoření. Pes rozpozná jak zbytky hořlavých látek v původním stavu, tak jejich zplodiny. Úkolem psů není nalézt ohnisko nebo ohniska požáru, ale pachem hořlavých látek a jejich zplodinami „potřísneňá“ místa. Pes tedy může najít nejen ohnisko hoření, ale i místo, kam byl takový akceleraant posléze odložen, předměty nebo místa související s požárem jako např. nádoby, v nichž byl akceleraant uložen, předměty použité k rozlití akceleraantu či zbytky akceleraantu na oděvu člověka či možného pachatele v okolí požáru. Cílovým pachem nejsou jen pachy akceleraantů jako takové, ale jejich zplodiny po vyhoření. Pes rozpoznává skupinovou příslušnost akceleraantů (např. založené na benzinové bázi). Pokud pes na požářišti neoznačí žádné místo, nejedná se o chybu nebo jeho selhání, ale buď ke vzniku požáru nepřispěl žádný urychlovač hoření tedy akceleraant nebo se na místě žádná rezidua požáru nevyskytují.⁷⁹

⁷⁷ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 34 - 36.

⁷⁸ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie čl., 15.

⁷⁹ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 36-38.

Akcelerantem hoření se rozumí materiál použitý k iniciaci vzniku a podpoře šíření ohně nebo požáru. Jedná se o hořlavou kapalinu, obvykle ropnou frakci, případně organické rozpouštědlo nátěrových hmot (možný obsah alkoholů, esterů, ketonů, cykloalkanů aj.), použitou žhářem k úmyslnému založení požáru.⁸⁰

Taková identifikace akcelerantem zapachovaných míst je důležitá zejména při dokazování žhářství, u kterého je důležité zjistit a zejména prokázat způsob iniciace požáru, a že jeho vznik nebyl samovolný.

Jejich výcvik probíhá stejně jako v přechozích případech metodikou tzv. aportování (oblíbené hračky), která je postupně odstraňována a nahrazována žádoucími pachy. Také vzhledem k velkému množství použitelných látek jsou psi nejčastěji trénováni na nejvyužívanější akceleranty, kterými jsou látky založené na benzinové bázi.⁸¹

Využití psů na požářištích je prozatím mnohem efektivnější než využití přístrojové techniky, která není tak rychlá a která nedokáže identifikovat stejně tak malé množství látky jako dokáže pes. Dále pes dokáže prověřit rychleji větší plochu než přístroj. Stejně tak pes na rozdíl od člověka s přístrojem může prověřit i menší otvory a díry. Pokud pes označí nějaké místo, to je pak znovu komparativně prověřeno i druhým psem, a následně jsou vzorky z daného místa zaslány do laboratoře k ověření plynovým chromatografem.⁸²

Při práci psů a psa na požářišti je důležité dbát na bezpečnost psů i psů a přizpůsobit jejich práci každému individuálnímu požářišti a jeho podmínkám. Na místě se mohou vyskytovat místa s vysokou koncentrací zbytkových zplodin, skrytá ložiska požáru mající vysokou teplotu a skryté dutiny, kam by se pes mohl propadnout.⁸³

4.6. Vyhledávání ukrytých lidských pozůstatků nebo ostatků

„(1) Vyhledáváním lidských ostatků nebo pozůstatků nebo míst jejich předchozího uložení se rozumí výkon policejně kynologických činností za účelem vyhledání lidských ostatků nebo pozůstatků s využitím detekce přítomnosti specifického pachu rozkládající se

⁸⁰ Článek. Příspěvek k identifikaci akcelerantů hoření ve vzorcích požářiště[online].[cit. 2023-03-4].Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/7/46.pdf>.

⁸¹ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 36-38.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*.

lidské tkáně v souvislosti s pátráním po lidských ostatcích nebo pozůstatcích nebo místech jejich předchozího uložení při plnění úkolů policie v trestním řízení a při plnění úkolů policie na úseku pátrání po osobách a věcech.

(2) Vyhledávání lidských ostatků nebo pozůstatků může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SM. “⁸⁴

Další skupinou speciálně cvičených psů jsou psi zaměřeni na vyhledávání ukrytých lidských pozůstatků, ostatků či jejich částí.⁸⁵ Tito psi ovšem nehledají živé osoby, proto se používají pouze v případech, kdy se předpokládá, že se osoba pohřešovaná či hledaná stala obětí násilného trestného činu s následkem smrti, a jejíž tělo bylo pravděpodobně ukryto, či v případě, že se při operativně pátrací činnosti dospělo k závěru, že hledaná osoba již nežije a jejíž tělo je např. vlivem přírodních vlivů skryto třeba pod břehem vodního toku. Avšak to až v případě, že došlo k přibližné lokalizaci místa, kde by mohlo být tělo dané osoby ukryto nebo ztraceno. Takovýto speciálně cvičený pes dokáže najít lidský kadáver⁸⁶ nebo jeho část i pod vodní hladinou,⁸⁷ také dokáže najít místa, prostory nebo předměty, které s ním byly v kontaktu jako např. předchozí místo, kde bylo tělo ukryto, zavazadlový nebo jiný prostor automobilu, cestovní kufr či jiné zavazadlo, pytel apod. Mimo samotné mrtvolny nebo její části je pes schopen další předměty lokalizovat, protože při kontaktu s kadáverem na nich zůstává či ulpívá daný mrtvolný pach. Tato schopnost vyplývá z metodiky výcviku, kdy je pes cvičený na vyhledávání konkrétního pachu, který lokalizuje v menším i větším množství. Pokud pes tedy označí prázdné místo, je nutné jej prověřit dalšími metodami kriminalistické techniky k ověření, zda se zde dříve nějaký lidský kadáver nevyskytoval. Takový mrtvolný pach i po důkladném vyčištění může na souvisejícím místě ulpívat ještě relativně dlouhou dobu, a to i podle vnějších okolností příznivých či nepříznivých pro udržení pachu.⁸⁸ Pro

⁸⁴ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie čl., 19.

⁸⁵ Dle ust. § 2 písm. c) a d) z. č. 256/2001 Sb., Zákon o pohřebnictví „Pro účely tohoto zákona se rozumí písm. c) lidskými pozůstatky tělo zemřelého a jiné lidské pozůstatky, písm. d) lidskými ostatky lidské pozůstatky po pohřbení.“

⁸⁶ „Odborně se lidská i zvířecí mrtvola označuje jako kadáver.“ Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mrtvola>. [online]. [cit. 2023-03-4].

⁸⁷ Straus, J., & Kloubek, M. (2010). *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 38.

⁸⁸ *Ibidem*. str, 38-39.

nekynologickou veřejnost by mohl být zajímavý i fakt, že na rozdíl od vyhledávání živé osoby např. při sledování „po horké stopě“ nebo jako při metodě pachové identifikace není možné vyhledávat lidský kadáver podle jeho specifického lidského pachu z doby, kdy daná osoba byla ještě naživu např. z použitého oblečení.

Ovšem v praxi se objevily i případy, kdy např. pes identifikoval pach pachatele z přezky škrtidla, kterým byla oběť uškrcena a která zůstala utažená kolem krku oběti i posmrtně a se kterou byl její kadáver i ponechán až do doby jeho pokročilého rozkladu. Tedy pes identifikoval pach živého pachatele s jeho pachem zachovaným na škrtidlu, které bylo mnohonásobně silněji zapachováno oděrem silně rozložené mrtvoly. Teoreticky by tento případ mohl naznačovat, že i z lidského kadáveru by mohl být identifikován pach osoby ještě z doby, kdy byla naživu, ale nejspíše spíše jen z předmětů, které měla před smrtí a pak po smrti u sebe.⁸⁹

Stejně tak i pes cvičený na vyhledávání živých osob dokáže najít čerstvou mrtvolu člověka na základě jejího zachovaného pachu z doby, kdy byla ještě naživu, než započnou všechny chemické reakce, a to do doby, kdy pach živé osoby zcela vymizí a je postupně nahrazován pachem mrtvolným. Z těchto skutečností se lze domnívat, že pach živé osoby a schopnost vyhledávání osoby psem oproti vyhledávání pachu kadáveru se odvíjí i mimo chemické procesy rozkladu také od tělesné teploty člověka či mrtvoly a od probíhajících chemických reakcí v živém těle, a posléze i těch způsobujících rozklad kadáveru.⁹⁰

Ovšem psi cvičení na vyhledání lidských pozůstatků, ostatků a jejich částí se orientují pouze podle mrtvolného pachu, proto tedy je snazší najít pro takového psa starší lidský kadáver, než ten čerstvý. A tedy spíše najde pes při vyhledání živých osob čerstvý lidský kadáver, než pes cvičený na vyhledávání lidských pozůstatků živého člověka, protože ten nevylučuje mrtvolný pach, který se takový pes snaží lokalizovat.

Dalším zajímavým aspektem pachových prací je důležitost zákonitostí pohybu pachu. Kdy např. může pes označovat pach na místě, kde se hledaná věc nebo kadáver nenachází z důvodu, že tento pach byl na dané místo zanesen např. proudem vody nebo větrem. Je proto důležité znát při vyhledávání lidského kadáveru pod vodou proudy vody

⁸⁹ Z rozhovoru se služebním psovodem Policie ČR.

⁹⁰ *Ibidem*.

v konkrétním místě a čase a z toho případně při planém označení vycházet. Stejně tak je potřeba pracovat i s proudy větru.

Pro zajímavost lze uvést případ, kdy pes značil kopy „hnoje“, v němž nakonec policisté našli uchovanou urnu se spáleným popelem z těla zesnulého muže, kterého zde jeho pozůstalá manželka uložila. Pro lepší kontext uvedu i, že tento náález nebyl cílem vyhledávacích prací.⁹¹

Nalezení lidských pozůstatků, ostatků a jejich částí je důležité z trestního hlediska z důvodu možnosti určit např. že osoba skutečně zemřela, příčinu či způsob její smrti a popřípadě i identifikovat předměty nalezené v jejich blízkosti, které mohou být důležité pro prokázání případného kontaktu mrtvé osoby s osobou pachatele.

4.7. Vyhledávání ukrývajících se osob

Výcvik psa na vyhledávání ukrývajících se osob je součástí výcviku každého psa v kategorii psů výjezdových i hlídkových v tzv. skupině základních kynologických činností dle již výše popsaného.

Jedním ze způsobů hledání osob je výše popsané tzv. sledování po horké stopě. Ale jsou i další možnosti, kde a jak hledat ukrývající se osobu. Takovým případem je například hledání ukryté osoby v automobilu při cestování a přepravě přes hranice státu nebo např. v dnešní době Schengenského prostoru. Těchto služeb psovodů a psů Policie ČR využívá zejména Služba cizinecké policie. Dalším příkladem je pak např. hledání osoby ukryté ve stavebním objektu, nebo při domovní prohlídce, jejímž cílem je najít úkryt pachatele nebo osoby podezřelé ze spáchání trestného činu.⁹²

4.8. Vyhledávání dalších zájmových látek

Dle pokynu policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie *„(1) vyhledáváním dalších zájmových látek se rozumí výkon policejné kynologických činností za účelem vyhledání stanovených pachových látek pro potřeby plnění úkolů policie s využitím detekce přítomnosti jejich specifického pachu speciálně vycvičeným služebním psem.*

⁹¹ Z rozhovoru se služebním psovodem Policie ČR.

⁹² Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 39.

(2) Vyhledávání dalších zájmových látek může vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu speciálních PKČ v oboru pachu látek se služebním psem, který má platný atest pro kategorii SX.“⁹³

Takovou zájmovou látkou může být například jed pro hubení ptactva. Kdy z důvodu ochrany některých druhů ptactva a snazšímu nalezení osoby dopouštějící se takového jednání byl vycvičen pes cvičeného k vyhledávání takových jedů, který ale není v majetku Policie ČR, uvádím jej jen jako příklad zájmové látky.⁹⁴

Dá se předpokládat, že výcvik psů pro vyhledání dalších zájmových látek je zakotven např. jako možnost pro výcvik psa k vyhledání látky, která ještě není zařazena do seznamu psychotropních a omamných látek, nebo jakékoliv jiné látky, jejíž vyhledávání by pro účely Policie mělo význam.

4.9. Speciální pátrací akce

Nově zaváděnou kategorií speciálních kynologických činností v rámci služební kynologie jsou psi na speciální pátrací akce. Tato kategorie je zatím v procesu zavádění a je momentálně zakotvena pouze v pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017, čl. 13 odst. 1 písm. i) s označením SP, a dále pak v příloze č. 10 tohoto předpisu. Prozatím není tato kategorie upravena jako ty ostatní na úrovni pokynu policejního prezidenta č. 145/2014.

Avšak tyto psi jsou již připravováni a cvičeni policií k brzkému zavedení do aktivního výkonu služby. Jejich úkolem je zejména plošné vyhledávání osob a jejich předmětů. Pojmem plošné vyhledání osob se rozumí vyhledávání osoby v terénu při pátrací akci policie, a to ve vyčleněném sektoru nebo úseku terénu, který je vyhrazen pro samostatnou práci pátracího kynologického týmu. Ve specifických případech např. v těžko přístupném terénu je možné provádět koordinovanou spolupráci v daném úseku či sektoru i s dalšími pátracími prostředky. Cílem je co nejrychlejší nalezení hledané nebo pohřešované osoby. Dle okolností se tak budou nasazovat do akce jeden nebo více týmů psovodů a pátracích psů, které každý dostanou vlastní vyčleněný sektor terénu k propátrání.⁹⁵

⁹³ Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie, čl. 20.

⁹⁴ Z rozhovoru se služebním psovodem Policie ČR.

⁹⁵ Poznatky z rozhovoru vedeného s nrap. Vojtěchem Konečným OSK SZKČ Brno.

Úkolem takového jednoho týmu psovoda se psem je systematicky, co nejrychleji propátrat celou plochu přiděleného prostoru, aby bylo možné vyhledat případně zde se nacházející osoby, nebo vyloučit výskyt jakékoliv osoby v daném prostoru. Součástí této pátrací akce je také najít případně odhozené nebo ztracené předměty hledané nebo pohřešované osoby, které mohou být důležitou součástí k jejich následnému rychlému nalezení. Pokud takový pes bude mít i platný atest pro sledování pachové stopy, pokusí se psovod se psem dle pokynů koordinující osoby provést sledování pachové stopy od toho nalezeného předmětu. V opačném případě bude předmět kontrolovat před znehodnocením jeho pachové stopy ze vzdálenosti min. 20 m do dalších pokynů určeného velitele dané pátrací akce.⁹⁶

4.10. Kriminální olfaktorika neboli metoda pachové identifikace

Dle pokynu policejního prezidenta č. 145/2014, čl. 21: „(1) *Metodou pachové identifikace se rozumí odborná kriminalisticko-technická činnost v oboru policejní kynologie, která využívá čichových schopností služebních psů ke ztotožnění individuálního pachu osoby s jím vytvořenou pachovou stopou na místě činu.*

(2) Metoda pachové identifikace je prováděna na odborném pracovišti a může ji vykonávat pouze psovod, který má odbornou způsobilost k výkonu odborných KTC-MPI se služebním psem, který má platný atest pro kategorii MPI.

(3) Způsob provádění činností souvisejících s metodou pachové identifikace stanoví ředitel ředitelství.“

Dále je část metodiky upravena v příloze č. 9 pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie, o provádění služební kynologie č. 119/2017 ve znění pozdějších předpisů.

Metodou pachové identifikace lze identifikovat pach sejmutý na místě trestného činu nebo pach sejmutý z předmětu nalezeném na místě trestného činu či identifikovat předmět související s trestným činem s pachem ztotožňované osoby.

Tato metoda je jinak upravena zejména pokynem policejního prezidenta č. 313/2017. Dle čl. 2 písm. c) pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 je porovnáním „*odborná*

⁹⁶ Poznátka z rozhovoru vedeného s nrap. Vojtěchem Konečným OSK SZKČ Brno.

*kriminalisticko-technická činnost, která vychází z existence pachové signatury lidského jedince a jejímž prostřednictvím je za využití čichových schopností služebních psů možné porovnat otisk pachové stopy s pachovým vzorkem osoby a určit, zda jsou totožné“.*⁹⁷

Až doposud jedině pachová stopa vytvořená člověkem může být ve smyslu kriminalistické odorologie považována z hlediska trestněprávní praxe jako pramen důkazu. Tedy jako jediný z oborů kriminalistické odorologie může být kriminalistická olfaktorika či také metoda pachové identifikace nebo lépe řečeno její výsledek použit jako důkaz v trestním řízení, jelikož jako jediný může sloužit k identifikaci osoby se vztahem k trestnému činu.⁹⁸

Pachová stopa zanechaná člověkem je z hlediska kriminalistiky pachová směs neboli směs pachů různého původu specifická pro každého jednotlivého člověka stejně jako například otisky prstů. Pachová směs nese pachy následujících původů:

- Pachové pozadí – jsou to pachy, jejichž původcem je místo snímání primární pachové stopy (pachy místa, kde se stopa nachází), která je pak chtě nechtě takovými pachy kontaminována;
- Pachy přidružené – obdobně jako u pachového pozadí, sám člověk a následně i jeho pachová stopa nese zbytky či částice pachů z míst, kde se předtím pohyboval, jedná se tak o přenesené pachové pozadí z jiných míst;
- Pachy druhové – tyto pachy jsou specifické pro určitou druhovou příslušnost pachu člověka jako je např. pohlaví, věk, etnická příslušnost, povolání nebo choroba, kterou trpí, či léky, které užívá;
- Pach individuální – je určen genetickou predispozicí každého člověka, tento pach je specifický a téměř neměnný po celý život u každé konkrétní osoby individuálně.⁹⁹

Každá jednotlivá pachová stopa může nést pachy i několika odlišných osob, například, pokud se daného předmětu dotýkalo více osob, na daném místě se pohybovalo více osob, nebo například osoba byla v těsném kontaktu s jinou osobou po delší dobu.¹⁰⁰

⁹⁷ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob., čl. 2, písm. c).

⁹⁸ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 54.

⁹⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁰ *Ibidem*.

Lidský organismus nepřetržitě uvolňuje do svého okolí specifické směsi molekul, které ho charakterizují svým konkrétním chemickým složením i vzhledem ke svým fyziologickým procesům. Tyto molekuly v dostatečném množství jsou zachyceny čichem a vytváří tak pro náš mozek vjem zvaný pach.¹⁰¹ Tyto molekuly mají velice nízkou molekulovou hmotnost a malou koncentraci. Tím je daná jejich schopnost se zachytávat na povrchu látek, které jsou porézní a částečně do nich i pronikat.¹⁰²

Individuální a druhový lidský pach je utvářen zejména 3 složkami, kterými jsou dýchání pokožky, pocení, vyměšování kožního mazu a „odlupování“ pokožky. Lidská pokožka prochází neustálou plynnou výměnou, kdy přijímá plyny z okolí a zároveň jiné vylučuje, ale ta je relativně spíše méně významnou částí pro zanechávání pachu. Další velice významnou složkou pachu je chemické složení výměšků žláz, jejichž jedním z hlavních úkolů je vyloučení pro tělo nebezpečných nebo nahromaděných látek. Jejich ne tak docela vedlejším úkolem je také tvorba mazu k ochraně pokožky a chlupů. Další funkcí pokožky je vyrovnávání teploty organismu. Ta je důležitá zejména v případě člověka, jehož termoregulace není téměř podpořena ochlupením, které má izolační funkci. V případě zahřívání organismu tělo zvýší produkci potu, jehož vypařováním z povrchu pokožky dochází k ochlazení těla. Ale ve slabší formě k pocení dochází neustále, takže zejména pot je nejvýraznější složkou lidského pachu a nejvýraznějším zdrojem jeho rozptylu.¹⁰³

Mimo těchto složek zdroje lidského pachu ale nesmíme zapomínat, že vedle zmíněných plynných, mastných a tekutých látek tělo neustále produkuje pevný odpad ve formě neustálého odpadávání mikročástic pokožky. Významnost tohoto faktu je daná údajem, že člověk za jeden den odloučí min. 14 g pokožky.¹⁰⁴ Samozřejmě pak i odloučené ochlupení a vlasy. Dalšími zdroji lidského pachu jsou výměšky orgánů vnitřní sekrece nebo krev, pokud proniknou ven z těla a také lidské exkrementy. Vcelku bezvýznamným zdrojem pachu

¹⁰¹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 54.

¹⁰² *Ibidem*. Str, 46–53.

¹⁰³ *Ibidem*. str, 56.

¹⁰⁴ Eis, Dr. Vilém. 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha : Naše vojsko, 2018. ISBN 978-800-206-1705-7. str, 17 - 18.

je i plicní dech s výjimkou chorob dýchacího ústrojí, při kterém unikají z těla kapénky, hleny či krev.¹⁰⁵

Důležitým poznatkem je fakt, že regionální pachy některých míst na těle jsou natolik dominantní, že potlačují celkový individuální pach. Ze známých regionálních pachů pachu pohlavního orgánu, pachu řiti, pachu podpaží, pachu hlavy nebo pachu zarostlých či vcelku holých částí těla, některé zdroje uvádí i specifický pach chodidel a prstů nohou, jsou zcela nejvýraznějšími pach pohlavních orgánů, pach podpaží a pach vlasů. Z tohoto důvodu jsou lidé schopni rozeznávat některé regionální pachy od jiných, ale ne lidský individuální pach jednoho člověka od druhého. I přes to, že tyto specifické pachy některých regionálních oblastí si jsou podobné, dokáže mezi nimi pes odlišit i pach individuální každého jednotlivého člověka. Obdobně je tomu tak i například, když člověk dovede rozlišit vůni jablka od hrušky nebo od jahod, i když všechny tyto plodiny mají specifickou společnou ovocnou vůni.¹⁰⁶

Na pach člověka mají vliv i momentální emoce, kdy například ve stresu člověk vylučuje výrazně větší množství potu, a tím i pachu. Což může pozitivně ovlivnit i možnost pachové identifikace pachatele s doličným předmětem, kdy vlivem pravděpodobně zvýšeného stresu při páčání trestného činu se více potí, a tím i zanechá silnější pachovou stopu. Dalším faktorem ovlivňujícím individuální pach při pocení je bakteriální rozklad potu na pokožce, jehož individuálnost je způsobena rozličným složením bakterií vyskytujících se na těle. To způsobuje i rozdílný projev vůně parfému na každé individuální osobě. Není tedy pravděpodobné, že by pes mohl být oklamán při individuální identifikaci pachu, použitím silného známého parfému, který užívá velké množství populace.¹⁰⁷

V českém prostředí se pachová identifikace provádí ze vzorků odebraných z míst, které přišly do kontaktu s pokožkou člověka, a tedy na něm ulpěly šupinky odloučené kůže, pot nebo maz. Ale i z míst, které s lidskou pokožkou nepřišly do přímého kontaktu, avšak byly v bezprostřední blízkosti k dané osobě a přenesly se vlivem vzdušných proudů nebo

¹⁰⁵ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 56.

¹⁰⁶ Eis, Dr. Vilém. 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha : Naše vojsko, 2018. ISBN 978-800-206-1705-7. str, 17 - 18.

¹⁰⁷ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 65.

mechanického přenosu na krátkou vzdálenost. Nežádoucí vliv na možnost odběru pachového vzorku mají roztoči, jejichž vlivem může pachová stopa zaniknout. Což na rozdíl od nežádoucího přenosu pachu na jiné místo vlivem vzdušných proudů nebo mechanickým působením nezpůsobuje zásadní problém v dokazování. Pokud by došlo k přenosu pachu na jiný předmět například vlivem poryvu vzduchu, mohlo by tak dojít k identifikaci pachu z předmětu, který daná osoba nemusela vůbec mít v ruce nebo u sebe. V některých případech by tento fakt mohl způsobit při dokazování problém.¹⁰⁸

Primární zdroje lidského pachu jsou popsány výše viz str. 37, vedle nich pachová stopa obsahuje kromě individuálního lidského pachu i pachy sekundární jako jsou např. mikročástice oděvu, který měla osoba na sobě nebo mikročástice z předmětů, které měla osoba při sobě např. jako iniciátory vztlaku sloužícího k výstřelu (střelný prach) ze zbraně, nebo pachové směsi z dalších osob.¹⁰⁹ Pachová stopa nebo tedy výsledek její identifikace sám o sobě nemůže proto být přímým důkazem, a jen doplňuje nepřetržitý řetězec nepřímých důkazů, který má být do té míry ucelený, spojitý a na sebe navzájem navazující, že ve svém důsledku vylučuje jakoukoliv pochybnost o vině obviněného a zcela jej usvědčuje.¹¹⁰

Zajímavý je pokus identifikace a rozpoznání individuálního pachu dvojčat dvouvaječných i jednovaječných. Pes spolehlivě rozeznal všechny členy rodiny včetně jednovaječných dvojčat. I v případě někoho s natolik obdobnou genetickou predispozicí k tvorbě pachu jako jsou dvojčata je možné jejich pachové stopy odlišit i v případě konzumace zcela stejné stravy. Je pak otázkou, jestli je jejich individuální pach pro psa natolik odlišný, nebo je zapříčiněn i třeba jen nepatrnou rozdílností pachového pozadí. Studie potvrdila, že pes je schopen rozlišit individuální pach jednovaječných dvojčat už ve věku 5 let.¹¹¹

¹⁰⁸ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 60.

¹⁰⁹ *Ibidem*. str, 67.

¹¹⁰ *nález Ústavního soudu ze dne 16.06.2011, sp. zn. I.ÚS 3622/10.*

¹¹¹ Ludvík Pinc, Luděk Bartoš, Alice Reslová, Radim Kotrba. 2011. Dogs Discriminate Identical Twins. *Plos One*. [Online] červen 2011. [Citace:20.04.2023] <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0020704>.

Dále je zajímavá i již dříve zmíněná identifikace pachů pachatele z přezky škrtidla, kterým byla oběť uskrčena a která zůstala utažená kolem krku oběti i posmrtně a se kterou byl její kadáver i ponechán až do doby jeho pokročilého rozkladu. Tedy pes identifikoval pach živého pachatele s jeho pachem zachovaným na škrtidlu, které bylo mnohonásobně silněji zapachováno oděrem silně rozložené mrtvoly.¹¹² Tento případ by mohl být zásadní jako podnět pro výzkum a pak pro případně následné zavedení nového oboru nebo podoboru a započetí přípravy psů pro identifikaci nalezeného těla z poskytnutých nebo zakonzervovaných vzorků pachů vytipovaných pohřešovaných nebo hledaných osob. Pokud by tedy opravdu další praxí či zkoumáním bylo potvrzeno, že i z lidského kadáveru, přesněji řečeno z věcí nalezených s lidským kadáverem, by mohl být identifikován pach osoby ještě z doby, kdy byla naživu z předmětů, které měla před smrtí a pak po smrti u sebe.

Avšak krev ani jiné tělní výměšky či exkrementy spolu s plicním dýcháním nejsou v českých poměrech využívány k individuální pachové identifikaci. Jiná situace je v ruské kriminalistice, kde je krev k individuální pachové identifikaci využívána, a to ke srovnání dvou pachových vzorků zaschlé krve v množství 1mg¹¹³, jednoho z místa činu a druhého získaného následně pro účely porovnání. Následně je ve vakuovém prostředí kondenzován pach ze vzorku krve, kterýžto pach je zachycen na pachový nosič, který je poté uchován v pachové konzervě. Takto lze porovnat i pachy jiných tělních výměšek jako je pot nebo sliny. Na rozdíl od pachových stop na místě činu jako takových např. po doteku částí těla neztrácí pachové vzorky z krve svůj pach tak rychle jako ty po doteku. Vzorek krve je možné použít k odebrání pachového vzorku ještě až 4 roky po svém vzniku, kdežto běžný pachový otisk tak dlouho na místě činu nebo na místě s trestným činem souvisejícím nevydrží, není-li zakonzervován. Ze vzorku směsi krve více osob je možné izolovat pachy jednotlivých osob, krev zvířat smíšená s lidskou krví není překážkou k provedení běžné identifikace. Jelikož je tato metoda porovnání vzorků levnější a rychlejší než analýza DNA, má pro ruskou kriminalistiku velký význam např. při rozhodování o vazbě, kdy ve většině případů analýza DNA není z časových důvodů ještě k dispozici. Důležitým faktorem je také to, že tato identifikace se následně dá potvrdit analýzou DNA. Jelikož jsou následně ověřovány analýzou DNA jen vzorky s pozitivním výsledkem metody pachové identifikace, jsou

¹¹² poznatky z rozhovoru vedeného s psovodem Policie ČR

¹¹³ Starovojtov, V. I. a Šamonova, T.N. 2003. Zapach i ol'faktornyje sledy čeloveka. Moskva : LeksEst, 2003. ISBN 5-901638-19-0. str, 127.

ušetřeny náklady na provádění analýz DNA v ostatních případech.¹¹⁴ I když se dá namítnout, že i v případě, pokud pes při komparaci metodou pachové identifikace neoznačí pachovou shodu vzorků, může se jednat o shodný vzorek, který by pak mohl uniknout jako důležitý důkaz v trestním řízení, pokud by analýza DNA nebyla provedena. Avšak jako argument pro se jistě dá říci, že v případě, kdy je potřeba rychle získat výsledek komparace krevních vzorků, může metoda pachové identifikace s následným ověřením profilu DNA být velice přínosná, a zejména efektivní. Ve zdroji z roku 2011, který publikovala sama policie, se uvádí, že v ideálním případě trvá analýza DNA pro policii 1 pracovní den, avšak vzhledem k množství požadovaných srovnání je výsledek k dispozici až cca po 6 měsících.¹¹⁵ Pokud se tedy významně nezvýšily počty odpovídajících zaměstnanců nebo významně nezkrátila doba porovnání na několik minut, ani v současné době nejspíše nemůže být expertíza DNA k dispozici tak rychle jako porovnání metodou pachové identifikace. Bohužel se mi aktuální průměrnou dobu vyhodnocení profilu DNA u policie ke konkrétnímu závěru nepodařilo dohledat v písemném zdroji. Obecně se tato doba pohybuje kolem půl roku, pokud nejde o případ s vysokou prioritou, kde jsou výsledky expertízy dostupné i do několika dnů.¹¹⁶ Ovšem s největší pravděpodobností se tato doba nezkrátila natolik významně, aby se vzhledem k rychlosti nevyplatilo využít metodu pachové identifikace ze vzorku krve i v našich poměrech. Doporučila bych tak se blíže zabývat možností aplikace metody pachové identifikace ze vzorku zaschlé krve i v praxi policie a kodifikovat ji i do příslušného předpisu (PPP 313/2017).

Trendem poslední doby na našem území byla spíše snaha výsledky metody pachové identifikace omezovat, a to při použití v praxi i při následném dokazování v trestním řízení. Pravděpodobně počátek tohoto kolapsu začal zveřejněním výsledků z výzkumu České zemědělské univerzity s názvem Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace zveřejněném i na stránkách ministerstva vnitra.¹¹⁷ V dokumentu vysvětlujícím závěry a

¹¹⁴ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 58.

¹¹⁵ kpt. Mgr. Pavel Tomek, Ph.D., por. Mgr. Soňa Štětínská. 2011. Zkoumání DNA. Polcie.cz. [Online] 6. duben 2011. [Citace: 20. duben 2023.] <https://www.policie.cz/clanek/zkoumani-dna.aspx>.

¹¹⁶ Poznatky z rozhovoru s policejním kriminalistou z útvaru Služby kriminální policie a vyšetřování.

¹¹⁷ Česká zemědělská univerzita v Praze - Ing. Ludvík Pinc, Ph.D., Ing. Petra Vyplelová, Ph.D., Ing. Milena Santariová, Ing. Zuzana Čapková, Ph.D, Mgr. Petr Vlasák. 2015. www.mvcr.cz. www.mvcr.cz. [Online] 2015. [Citace: 27. srpen 2023.] <https://www.mvcr.cz/soubor/certifikovana-metodika-a-metodicka-prirucka.aspx>.

okolnosti výzkumu s názvem Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky se uvádí, že ze 40 porovnáání jich 25 bylo psy správně označených.¹¹⁸ Nutné podotknout, že počet 40 jednotek vzorků pro vytvoření statistiky je nízký. Nicméně bylo konstatováno, že v principu psi jsou schopní komparovat dva vzorky lidského pachu. Byla také ale navržena metodika k zajištění optimálnějších výsledků komparace, aby nemohlo docházet k ovlivňování psa psovodem, což byl nejvíce kritizovaný problém celé původní metodiky. Způsob provádění metody pachové identifikace tak byl skutečně novelizován a zaveden do praxe, kde nyní bez problému funguje, a metoda se tak dá označovat za velice spolehlivou. Ovšem závažnější informací ve zprávě k výzkumu je, že většina výzkumu nakonec musela probíhat pouze na psech, kteří jsou v majetku univerzity – Centra pro výzkum chování psů při České zemědělské univerzitě v Praze. Samotný vzorek zmíněných 40 porovnáání sice tedy probíhal s psovody a psy Policie České republiky s platným atestem, ale většina dalších výzkumných experimentů dle dokumentu Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace probíhala pouze na psech ve vlastnictví České zemědělské univerzity v Praze, a tedy velice pravděpodobně bez jakéhokoliv potřebného speciálního atestu policie, který musí složit všichni služební psi. Je nad míru pozoruhodné, že výzkum, na tak malém testovacím vzorku, a výzkum, který ve většině zbytku neprobíhal s atestovanými psy, natolik ovlivnil celý další vývoj metody pachové identifikace a jejího vnímání nejen u právní a odborné veřejnosti.

Lze ale konstatovat, že po všech změnách, které po zveřejnění výzkumu následovaly, je metoda pachové identifikace zcela jistě věrohodnější, a dokonce je i jak ve svém způsobu provádění, tak i ve finálním výsledku, mnohem reliabilnější.

4.10.1. STANDARDY PROVÁDĚNÍ OLFAKTORICKÉ IDENTIFIKACE OSOB

Provádění úkonů metody pachové identifikace upravuje již mnohokrát zmíněný PPP 313/2017 a je opravdu velice důležité při všech stupních porovnáání dodržovat bezpodmínečně princip zajištění nekontaminace vzorku jinými pachy.

¹¹⁸ Česká zemědělská univerzita v Praze - . 2015. www.docplayer.cz. [Online] 2015. [Citace: 27. srpen 2023.] <https://docplayer.cz/105423341-Zprava-o-prubehu-testovani-reliability-metody-pachove-identifikace-provadene-specialne-vycvicenymi-sluzebnimi-psy-policie-ceske-republiky.html>.

4.10.1.1 Zajišťování otisků pachových stop

Zajišťování otisků pachových stop probíhá jako prioritní kriminalistickotechnický úkon při ohledávání místa činu, který je zajišťován kriminalistickým technikem. Ten daný otisk pachové stopy ukládá ve sterilizované sklenici, ta je nazývána jako pachová konzerva. Sklenice pro kriminalistické techniky připravuje a sterilizuje příslušné odborné pracoviště, nejčastěji příslušné středisko metody pachové identifikace. Pachovou konzervu technik opatří štítkem s následujícími informacemi: datum a čas zajištění otisku, číslo stopy, místo zajištění, číslo jednací, číslo bezpečnostního sáčku a údaje o technikovi, který stopu zajišťoval. Následně je uložena do příslušného sáčku, který se uzavře. Do 15 dnů od jejího zajištění je konzerva předána na příslušné odborné pracoviště nebo do určeného skladu i s protokolem o zajištění stopy. Po příjezdu příslušných složek na místo činu je vždy potřeba dbát na to, aby případné pachové stopy nebyly kontaminovány jinými pachy, jinak by nebylo možné je odebrat.¹¹⁹

S pachovou konzervou, je předáván i příslušný protokol jako dokumentace o zajištění otisku pachové stopy, který je opatřen fotografickou dokumentací nebo videodokumentací, a to na předepsaném formuláři. V protokolu se uvádí, v jakém pořadí při zajišťování stop byla pachová konzerva zajišťována, a také podstatné okolnosti pro porovnávání pachové stopy. Mezi tyto údaje patří teplota vzduchu, povětrnostní podmínky, pachová pozadí a místo zajištění stopy. Důležitým údajem je i seznam osob, které se nacházely v prostoru v době ohledávání místa činu. Pak se označí místo, kde bude konzerva uložena po dobu, než bude doručena na cílové místo do příslušného skladu nebo do specializovaného střediska, a podepíše se policista odpovědný za ohledávání místa činu a samozřejmě příslušný technik.¹²⁰

Pach je odebírán otřením a jímáním textilního snímače o předpokládané místo zachycení pachové stopy, kde byl předtím pach izolován, a po fixování pachu jeho následným uzavřením do skleněné konzervy.¹²¹ Přesně se snímač po vyjmutí sterilizovanou pinzetou ze sklenice přiloží na dané místo, překryje hliníkovou folií a zatíží či jinak zabezpečí k těsnému a pevnému dotyku, anebo se předmět do snímače s folií zabalí, pokud

¹¹⁹ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 6 a 7.

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 73.

to jeho rozměry dovolují. Následně po stanovené době je snímač sejmuto a hned vložen zpět do sklenice, která byla po celou dobu snímání pachu uzavřena.¹²² Místo předpokládaného zachycení pachové stopy je konzultováno kriminalistickým technikem a kriminalistou přivolanými na místo činu. Jelikož jsou pachové stopy pro lidské oko ve většině případů latentní jsou vyhledávány pomocí dedukce míst, kterých se pachatel nejpravděpodobněji musel dotýkat nebo s nimiž přišel do těsného kontaktu. Některé pachové stopy ale mohou být vlivem dalších okolností zviditelněny např. dotykem na místě jinak zaneseným prachem, potřísněním krví nebo na měkkém povrchu. Naopak pak zanecháním i jiné než pachové stopy např. potřísněním mastnotou, krví, nečistotami apod. Pokud nelze přesné místo stanovit podle určených kriminalistických verzí, je určeno nejpravděpodobnější mírou a pachovými snímači se pokryje větší prostor, například celý rám okna, kterým osoba prolézala. Nejčastějšími místy odběru pachových vzorků jsou např. kliky dveří, madla nábytku, volant v automobilu, sedačky a nástroje nebo věci, které pachatel musel držet v ruce. Následně pak technik vzorek pachu odebere.¹²³ Technik s kriminalistou vždy mohou možnost a způsob snímání stopy konzultovat s pracovníkem odborného pracoviště pro metodu pachové identifikace, naopak je takové jednání žádoucí.

Nedoporučuje se snímat pachové stopy z vlhkých míst a prostor¹²⁴, a to z důvodu vysoké absorpční schopnosti snímače i pro vodu a jeho následného uzavření do neprodyšné sklenice, ve které by pak otisk a snímač mohli pachově degradovat vlivem přítomné vlhkosti tzv. zatuchnutím nebo tvorby plísně. Po doručení na odborné pracoviště musí pak případně snímač být vysušen, a to tak aby bylo zamezeno jakékoliv jeho kontaminaci. Opět se v takových případech doporučuje pro snímání konzultace s pracovníkem odborného pracoviště.

Možné je snímat pach i z předmětů umístěných stabilně pod nehybnou vodní hladinou, které pak byly vysušeny jako např. studny. Nikoliv ale z předmětů odhozených do vodních toků, kde s největší pravděpodobností byl pach mechanicky odstraněn vlivem vodního poryvu a třením o vodní dno. Předmět pak musí být vysušen volně na místě bez

¹²² Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 116

¹²³ *Ibidem*. str, 112/113.

¹²⁴ *Ibidem*.

proudů vzduchu, bez přídavných sušících systémů a bez přímého slunečního záření. Pach je pak snímán a jímán v rozmezí od dvou do pěti dnů.¹²⁵

Také je vždy dávana přednost snímání pachu z pevně umístěných předmětů, kde nehrozí riziko, že předmět s pachem byl na místo úmyslně přinesen z důvodu vytvoření falešné stopy nebo falešného důkazu k ovlivnění vyšetřování.¹²⁶

Pachové stopy jsou odebírány zejména na místech činů s vyšší společenskou škodlivostí a u trestných činů složitějších pro objasnění.¹²⁷

Z podstaty věci tak pachové stopy lze snímat pouze na místech, kde nehrozí kontaminace místa otisku stopy jiným pachem. Není tak možné snímat pach na místě, kam následně vstoupilo velké množství osob. Je proto nutné v případě potřeby sejmoutí otisku pachové stopy místo zajistit před vstupem osob do doby příjezdu kriminalistického technika. Jak již bylo i výše zmíněno je proto odběr otisku pachové stopy jedním z přednostních kriminalisticko-technických úkonů prováděných na místě činu, *a zejména v případě předmětů nebo míst, které slouží k zajištění vícero možných stop např. střelná zbraň pro stopy pachové, daktyloskopické, balistické biologické apod*¹²⁸.

Pachovou stopu lze sejmut již z jednoho vlasu nebo jednoho kusu ochlupení. V takovém případě se vlas/chlup vkládá do snímače a nechává se v něm do doby realizace komparace. Nutné je, aby vlas byl i s váčkem, pokud tomu tak není, doporučuje se odebrat pachový otisk z většího prostoru.¹²⁹

Předměty se nikdy nesmí z místa činu za účelem odběru pachového otisku odnášet, ledaže jde o krajní situaci, kdy není dostatek času pro sejmoutí stopy např. z důvodu rizika znehodnocení a zničení místa činu požárem nebo deštěm.¹³⁰

¹²⁵ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 113.

¹²⁶ *Ibidem*. str, 114.

¹²⁷ *Ibidem*. str, 114.

¹²⁸ *Ibidem*. str, 115.

¹²⁹ *Ibidem*.

¹³⁰ *Ibidem*. str, 117.

4.10.1.2 Odběr pachového vzorku

Podezřelé osobě je pak odebrán vzorek pachu k porovnání s odebraným otiskem z místa činu, daná osoba je povinna tento odběr vždy strpět, v opačném případě může být k tomuto úkonu donucena překonáním jejího fyzického odporu, a to se souhlasem státního zástupce.¹³¹ K odběru vzorku je příslušný pouze školený policista, který je stejného pohlaví jako osoba, které má být pachový vzorek odebrán. U tohoto úkonu nesmí být přítomna žádná osoba, která byla přítomna v dosahu místa činu, kde byl původní pachový otisk odebrán nebo v blízkosti zadržené osoby či jejích předmětů, tedy v případech, kdy by mohlo dojít k přenosu pachu, aby se zamezilo možné kontaminaci obou pachových vzorků jednou osobou, dle jejíhož pachu by pak pes mohl označit shodnost obou pachů. Také pokud má být otisk odebrán více osobám, musí tyto osoby setrvávat až do odběru vzorků odděleně, a každé osobě musí vzorek odebrat jiný k tomu příslušný policista. Odběr pachového vzorku se provádí přednostně před jinými např. identifikačními úkony, a pokud možno ještě před případným umístěním do vazby. Tento otisk je pak opět uložen do připravené k tomu určené sterilizované konzervy připravené příslušným pracovištěm. Ke každému zajištěnému pachovému otisku se odeberou nejméně tři vzorky pachu osoby a každý snímač je umístěn samostatně do pachové konzervy.¹³² V případě potřeby více vzorků např. pokud jde o sériovou trestnou činnost, je možné odebrat více pachových vzorků.¹³³ Odběr musí být prováděn neustále přítomným proškoleným policistou s vždy nasazenými vyšetřovacími rukavicemi a se sterilními nástroji jako je např. pinzeta. Proškolený policista vyjme z předem příslušným pracovištěm připravené konzervy sterilizovaným nástrojem pachový snímač a odebere přiložením na holou kůži pachový vzorek z části těla dané osoby.¹³⁴ Pachová konzerva se ihned po vyjmutí snímače uzavře. Osoba, které je vzorek odebírán nesmí sama se snímačem nijak manipulovat ani se jej dotýkat rukama, kterými by mohlo dojít k přenosu nežádoucího spojovacího pachu nebo pachu jiné osoby na snímač. A navíc nesmí být daná osoba oděna do oblečení jiné osoby nebo do oblečení s intenzivním pachem (např.

¹³¹ Ust. § 114 z. č. 141/1961 Sb., Trestního řádu.

¹³² PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 8.

¹³³ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 118.

¹³⁴ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 9.

močoviny).¹³⁵ Po 15 minutách, kdy má osoba na těle přiložený pachový snímač jej daný policista sejme sterilizovaným nástrojem a vloží zpět do konzervy a ihned ji uzavře. Konzerva je opatřena štítkem s potřebnými údaji – jméno a příjmení dané osoby, pohlaví, datum narození, etnická příslušnost, údaji o příslušném policistovi – příjmení a evidenční číslo, datum a čas odběru, číslo bezpečnostního sáčku, do kterého se posléze konzerva uloží a uzavře. Následně je do 15 dnů předána na příslušné pracoviště nebo do příslušného skladu.¹³⁶

A jak již bylo zmíněno osoba odebírající otisk pachové stopy nesmí být již nadále přítomna u žádného jiného úkonu souvisejícím s provedením pachové komparace.

Daný policista dále celý průběh odběru zaznamená do předepsaného protokolu jakožto dokumentaci odběru pachového vzorku osoby. Do protokolu se zaznamenají vedle označení části těla užitá k odběru i případné námitky k průběhu odběru nebo k obsahu protokolu, čísla příslušných sáčků na konzervy, místo, kde budou konzervy do dalšího přemístění uloženy a údaje, kdy a kým byl k úkonu policista proškolen. Je zcela nezbytné zachování nekontaminace vzorku pachy jiným pachem, aby následná komparace mohla proběhnout správně.¹³⁷

Tento úkon se provádí za účelem prokázání spojitosti osoby s místem činu nebo s doličným předmětem, tedy přítomnosti dané osoby na místě činu nebo jejího kontaktu s předmětem.

4.10.1.3 Odběr doplňkových pachových konzerv

Pro doplnění porovnávaného vzorku se vedle něj do porovnávané řady vzorků pachů s porovnávaným vzorkem umístí tzv. doplňkové konzervy odebrané osobám, které s případem nemají žádnou procesní ani jinou spojitost. Doplňkové konzervy jsou odebírány příslušným proškoleným policistou, nebo po domluvě s vedoucím příslušného odborného pracoviště odběr provede policista z tohoto pracoviště. Ovšem vedoucí daného odborného

¹³⁵ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str, 118.

¹³⁶ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob.

¹³⁷ *Ibidem*. Čl., 11.

pracoviště, tedy specializovaného centra pro metodu pachové identifikace, si může vyhradit pořízování pachových konzerv výhradně tímto odborným pracovištěm.¹³⁸

Doplňkové konzervy dle informací, kterými jsou opatřeny porovnávané vzorky, jsou odebírány osobám stejného pohlaví, obdobného věku a stejného etnika. Konzerva je pak následně označena údaji o pohlaví, věku a etniku osoby, viz výše; dále se uvede datum a čas odběru vzorku a příjmení a evidenční číslo policisty, který vzorek odebíral. Konzerva se označí písmenem „D“. S doplňkovou konzervou se zachází stejně jako s konzervou otisku pachové stopy nebo s konzervou se vzorkem pachu porovnávané osoby. Snímače pachu z doplňkové konzervy lze rozdělit stejně jako snímače pachu vzorků pachových otisků porovnávaných osob. Nepoužité pachové konzervy jsou případně určeny k likvidaci dle uvážení vedoucího odborného pracoviště.¹³⁹

Stejně jako u odběru vzorků prověřované osoby nesmí daná osoba sahat nebo manipulovat se snímačem pachu, ani být oblečena do cizího oděvu nebo do oděvu s intenzivním pachem. A obecně se postupuje dle stejných zásad jako při odběru pachového vzorku prověřované osoby.

4.10.1.4 Porovnávání

Porovnání je prováděno příslušným odborným pracovištěm jako je středisko metody pachové identifikace v dané místní působnosti. Je prováděno na základě **žádosti o odborné vyjádření** podané příslušným policejním orgánem specializovanému pracovišti v odvětví kriminalistické techniky – kriminalistické identifikace osob metodou pachové identifikace.¹⁴⁰ Porovnáním pachových vzorků lze potvrdit nebo nepotvrdit přítomnost stejného pachu osoby jako na místě činu nebo na předmětu doličném. Porovnání k jednomu případu probíhá vždy na jednom pracovišti, pokud nejde o výjimečný případ, kde splnění této podmínky není možné nebo vhodné.¹⁴¹ V žádosti se uvedou základní verze skutkového děje a skutečnosti nasvědčující vytvoření pachové stopy, a případně informace o žádosti obhájce o účast na porovnání. Pokud nebyly pachové konzervy příslušnému pracovišti doručeny již dříve, obdrží je společně s touto žádostí. Pokud je to nutné ke správnému

¹³⁸ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 12.

¹³⁹ *Ibidem.* Čl., 13.

¹⁴⁰ *Ibidem.* Čl.

¹⁴¹ Straus, J., & Kloubek, M. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.. 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. str. 120.

provedení porovnání, může si odborné pracoviště vyžádat i protokol o ohledání místa činu, a popřípadě i fotodokumentaci nebo videodokumentaci. Je-li podána žádost obhájce o jeho účast na porovnání, je obhájce příslušný orgán povinen o konání porovnání vyrozumět, vše dle ust. § 165 odst. 2 a 3 z. č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Obhájce se porovnání účastní ve speciálně určeném místě vedle místnosti, kde se porovnání provádí, prostřednictvím videopřenosu, aby bylo zajištěno, že nedojde k přenosu pachu, a tak i ke kontaminaci vzorků. Do porovnávací místnosti může také být vidět skrz jednostranně průhledné sklo. Pokud je obhájce úkonu přítomný, musí být přítomný i příslušný policista daného policejního orgánu.¹⁴²

K porovnávání vždy dochází ve speciální místnosti určené přímo k porovnání lokalizované v příslušném odborném pracovišti. Porovnávání je vždy prováděno speciálně vyškolenými psovody se specializací na metodu pachové identifikace. Vzorek vždy porovnávají dva různí psi, každý se speciálním atestem pro metodu pachové identifikace. Psovody se psy k porovnání určuje vždy vedoucí odborného pracoviště a porovnávající psovodi nesmí být osobami, které připravovaly příslušné sterilizované sady sklenic/konzerv technikům a příslušným policistům k odběru pachových vzorků. Každá připravená sterilizovaná sada připravená dalším orgánům k případnému odběru je označena jménem připravující osoby, a ta se pak porovnávání nesmí účastnit. Navíc rozmístění porovnávaných konzerv nesmí provádět porovnávající psovod, aby se zamezilo vědomému či nevědomému ovlivnění psa při porovnání. Ten tak nesmí vědět, která konzerva z rozmístěných vzorků je cílem porovnávání. S umístěním prověřované konzervy je seznámen až po ukončení dílčího porovnání dozorujícím expertem, a to vhodným znamením (např. rozsvícením černěného nebo zeleného světýlka). Tento expert také rozmisťuje porovnávané vzorky a provádí rozdělení pachových snímačů ve speciálně určené místnosti, většinou jím bývá jiný psovod ze specializovaného pracoviště, u kterého je zajištěna dostatečná odbornost. V porovnávací místnosti navíc nesmí být přítomna jiná osoba než porovnávající psovod, který se s expertem rozmisťujícím vzorky nepotkává. Tento expert odpovídá za výběr vhodných doplňkových konzerv do řady vzorků s příslušným porovnávaným vzorkem, a také za jejich rozmístění. Porovnání sleduje z oddělené místnosti a rozhoduje o vlastním průběhu porovnání, ale nesmí jakkoli ovlivňovat průběh samotného porovnání. V řadě vzorků je vždy umístěna jen jedna

¹⁴² PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 14.

konzerva určená k porovnání spolu s doplňkovými konzervami. Dané doplňkové konzervy navíc nesmí být pořízeny osobou, která odběr pachové stopy zajišťovala či mu byla přítomna, a ani osobou, která byla přítomna u odběru porovnávaného otisku pachové stopy. Každá z pachových konzerv (s otiskem pachové stopy, vzorkem porovnávané osoby, doplňková konzerva) může být porovnáвана nejdříve 24 hodin po jejím odběru a nejdříve 10 hodin po doručení na porovnávací pracoviště.¹⁴³

Odborné pracoviště může odmítnout porovnání, pokud vzhledem k množství odebraných pachových konzerv nelze dodržet pravidla určená pokynem policejního prezidenta 313/2017. V případě indispozice určeného psa expert rozhodne o odložení porovnání, nebo o provedení porovnání jiným psem. V průběhu porovnání může expert v případech pochybnosti o momentální kondici psa rozhodnout o dalším kontrolním porovnání, nebo porovnání ukončit. V takovém případě rozhodne i o dalším postupu s nepoužitými konzervami.¹⁴⁴

Před každým samotným porovnáním odebraného vzorku musí být provedeno **kontrolní porovnání**, které má zejména vyloučit tzv. náhodnou pachovou zajímavost pro psa u porovnávaného vzorku. Pachovou zajímavostí se označuje pach, který je pro psa z jakéhokoliv důvodu natolik zajímavý, že by jej označoval, aniž by našel jakoukoliv pachovou spojitost. Kontrolním porovnáním se také předvede momentální kondice psa a jeho správná reaktivnost v modelové situaci. Pokud bude zjištěna náhodná zajímavost, tak tato konzerva následně již nesmí být použita v žádném dalším porovnání, a to ani jako doplňková konzerva. Vzorky v rámci kontrolního porovnání nikdy nesmí mít jakoukoliv pachovou spojitost s trestní věcí. Kontrolní porovnání může být se vzájemnou pachovou

1. Kontrolní porovnání

(S nebo bez pachové spojitosti.)

2. Kontrolní porovnání

(S nebo bez pachové spojitosti.)

Jedno musí být s pachovou spojitostí, a jedno bez pachové spojitosti. O pořadí rozhoduje expert.

1. Dílčí porovnání

2. Dílčí porovnání

¹⁴³ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 15.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

spojitostí nebo bez vzájemné pachové spojitosti, tedy buď je v řadě vzorků pach shodný s pachem načichávaným, anebo v pachové řadě s načichávaným vzorkem žádný shodný pach není. Pokud jde o kontrolní porovnání se vzájemnou spojitostí, musí být do řady umístěn vzorek, který má být následně porovnáván pro účely trestního řízení, jako doplňková konzerva na místo před vzorek s pachovou spojitostí. Pokud jde o kontrolní porovnání bez pachové spojitosti, umístí se vzorek, který má být následně porovnáván, do libovolné pozice. V obou případech se jedná o provedení kontroly, že porovnávaný pach neobsahuje žádnou pachovou zajímavost, aby pach označil bez pachové souvislosti s načichávaným vzorkem. Je důležité, aby si pes daný vzorek pachové stopy přešel bez souvislosti s načichávaným vzorkem a neoznačil jej. Rozmístění vzorků provede expert v libovolném pořadí s výjimkou výše zmíněného. Pokud pes označí jinou než správnou konzervu v případě výkonu s pachovou spojitostí, nebo označí jakoukoliv konzervu případě bez pachové spojitosti, nesmí být tento vzorek znovu již použit v žádném porovnání, navíc se kontrolní porovnání opakuje.¹⁴⁵

Před samotným **dílčím porovnáním** pachové konzervy porovnávané v rámci trestního řízení expert vždy vizuálně zkontroluje stav a neporušenost pachových konzerv. Pokud neshledá žádný problém, rozdělí pachové snímače z pachových konzerv na dvě části. **Snímač porovnávacího vzorku**, tedy vzorku z místa činu, rozdělí na dvě části. První část nechá v původní pachové konzervě, ta bude sloužit k načichání prvnímu psu jak pro první, tak i pro druhé dílčí porovnání. Druhou část vloží do nové sterilizované konzervy, která se nazývá konzervou sekundární a která slouží k prvnímu i k druhému dílčímu porovnání druhému psu. Konzervy porovnávaných pachových vzorků, tedy odebraných podezřelým osobám, jsou vždy k porovnání dvě. Snímač z **první porovnávané konzervy** se taktéž rozdělí na dvě části, jednu vloží do původní konzervy, druhou vloží do sekundární konzervy. Primární konzerva slouží prvnímu psu pro první dílčí porovnání a sekundární pro druhé dílčí porovnání. Snímač z **druhé porovnávané konzervy** opět rozdělí na dvě části, první vloží do původní konzervy a druhou do sekundární konzervy, přičemž původní konzerva s jednou částí slouží druhému psu pro první dílčí porovnání a sekundární konzerva také druhému psu pro druhé dílčí porovnání.¹⁴⁶ Rozdělení snímače pro druhého psa je prováděno až v rámci

¹⁴⁵ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 16.

¹⁴⁶ *Ibidem*. Čl., 17.

porovnání druhým psem. Po provedení obou kontrolních porovnání rozmístí expert porovnávanou konzervu a doplňkové konzervy na libovolná místa a vyznačí jejich rozmístění do plánu. Následně z vyhrazeného speciálního prostoru odděleného od porovnávací místnosti sleduje samotné dílčí porovnání. Na jeho pokyn vchází do místnosti psod, který nechá psa načichat pach z porovnávací konzervy, a pak přistoupí k samotnému porovnání. Načichávat vzorek může pes přímo ze sklenice nebo přidržení snímače sterilními kleštěmi u nosu psa. Pes může být držen na vodítku nebo samostatně vyslán. Pes porovná pachy v tzv. pachové řadě rozmístěných vzorků. Ta může být organizována jako řada nebo může být vystavěná do kruhu tzv. karuselu. Konzervy také mohou být umístěny na zemi nebo ve zdi na speciálních držácích. Na zemi dále mohou být jak u zdi, tak v prostoru.¹⁴⁷ Pokud najde spojitost mezi pachy a označí porovnávanou konzervu, provede se druhé dílčí porovnání. Expert vymění primární porovnávanou konzervu za sekundární porovnávanou konzervu a taktéž i doplňkové konzervy. Pokud pes v prvním dílčím porovnání neoznačí vzorek, totéž porovnání se provede znovu beze změny. Pokud ani při opakovaném porovnání opět neoznačí vzorek, pachová spojitost nebyla nalezena a v porovnání se nepokračuje. Pokud při opakovaném prvním dílčím porovnání tentokrát pes vzorek označí, přistoupí se taktéž k druhému dílčímu porovnání za stejných podmínek, jako při označení u prvního pokusu prvního dílčího porovnání. Pokud pes při druhém dílčím porovnání pachovou spojitost označí, provede se porovnání s druhým psem. Pokud první pes při druhém dílčím porovnání vzorek neoznačí, provede se porovnání opakovaně za stejných podmínek. Pokud ani při druhém opakování pes vzorek neoznačí, pachová spojitost nebyla nalezena a v porovnání se nepokračuje. Pokud pes při opakování porovnání vzorek označí, pokračuje se v porovnání s druhým psem.¹⁴⁸

Druhý pes v porovnání postupuje dle stejných podmínek. Pro potvrzení pachové spojitosti musí oba psi označit pachovou spojitost ve všech 4 případech načichávaných vzorků. Pokud by druhý pes v prvním nebo v druhém dílčím porovnání vzorek neoznačil ani při opakovaném pokusu, není spojitost zjištěna. Porovnání s druhým psem může provést tentýž psod, avšak s jiným psem.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Z konzultace se psodem Policie ČR z oddělení Metody pachové identifikace pod OSK MPI Brno.

¹⁴⁸ PPP č. 313/2017, , o pachové identifikaci osob. Čl., 17

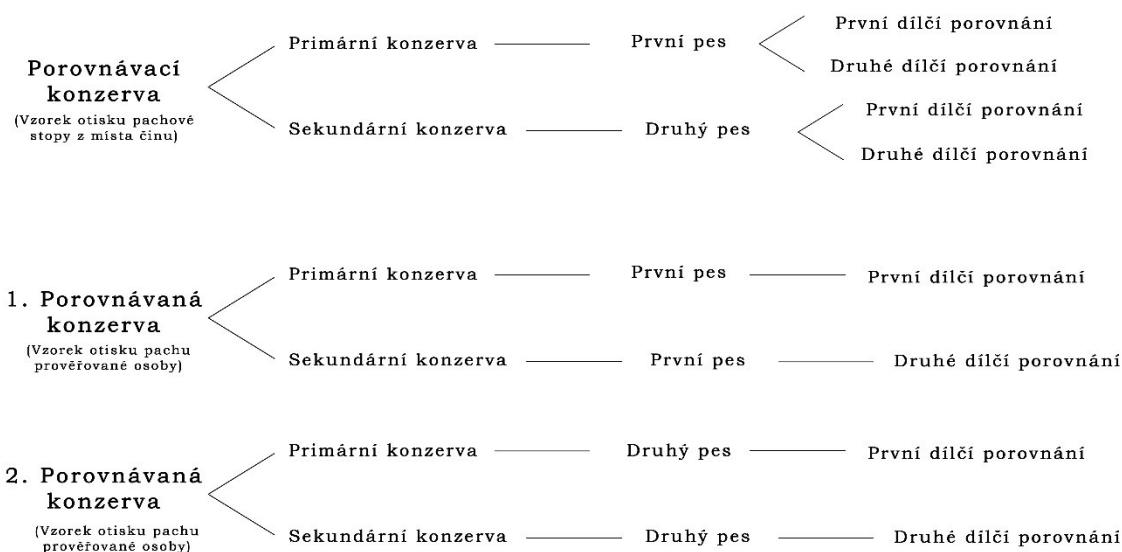
¹⁴⁹ *Ibidem*.

Dříve psovod při porovnání znal pořadí porovnávaného vzorku a mohl, byť nevědomky, psa při porovnání ovlivnit. Avšak při současné podobě metody psovod neví, který vzorek v řadě porovnávaných vzorků je ten skutečně porovnávaný pro účely trestního stíhání, a nemůže tak v žádném případě dojít k ovlivnění psa psovodem. Navíc daný psovod ani nemá žádnou spojitost s porovnávanými konzervami, nesměl je sterilizovat a připravovat zrovna k tomuto případu. Psovod s účastí na přípravě sterilizovaných konzerv a na odběru vzorků je pro účely porovnání vždy vyloučen. Taktéž psovod tedy ani vzorek nemohl odebrat k porovnání. Výcvik je veden tak, aby pes byl odměňován, i pokud neoznačí žádný vzorek v případě, kde není žádná pachová spojitost v řadě vzorků. Mohlo by jinak totiž docházet k situaci, kdy by raději některý vzorek označil, i pokud pachovou spojitost nenajde, aby získal svou odměnu. Navíc je potřeba psa za odvedenou práci odměňovat nejen při výcviku, ale i při samotných porovnáních pro účely trestního stíhání, jinak by se pes naučil, že při samotném porovnání nedostává žádnou odměnu, a nemusel by pak v takových případech řádně a se správným nasazením pracovat při porovnání. Je proto potřeba, aby i ostatní zúčastnění členové orgánu činného v trestním řízení využívající tuto důkazní metodu respektovali při jejím provádění možnost odměny psa za provedenou práci.

Jelikož v průběhu jak kontrolního, tak dílčího porovnání může pes projít pachovou řadu bez označení vzorku, a pak projít řadu znovu s řádně označeným vzorkem, a i tak se porovnání počítá jako platné, pokud pes označí správný vzorek v každém případě, a v případě kontrolního porovnání bez pachové spojitosti žádný vzorek neoznačí, může se stát, že pes prochází až 7x pachové řady. Tedy až 7 x načichává každých 5 vzorků v řadě. Je důležité uvést, jak nesmírně je pro psa tato práce náročná. Ač se pro soubor laiků může zdát, že se jedná o jednoduchý úkon pro psa, je tomu právě naopak. Udržení pozornosti a soustředění na každý jednotlivý pach a porovnání s pachem načichaným po celou dobu výkonu práce a projít všechny 4 porovnání po sobě psa skutečně unaví. Opět by se proto měla zdůraznit důležitost průběžného odměňování psa. Dalším aspektem je pokles schopnosti vnímat a rozlišovat pach při větší únavě, je proto důležité, aby pes měl dostatek času na odpočinek před samotným výkonem. Není proto vhodné psa přetěžovat nadměrnou mírou jeho využití. Každý pes by měl provádět maximálně jedno porovnání za den, a

v případě porovnávání několik dnů po sobě by měl mít následně delší dobu na regeneraci.

Expert porovnání zaznamenává v jeho průběhu do oficiální tabulky/plánku, navíc jej nahrává formou videodokumentace. Ta musí zaznamenávat celý průběh porovnání bez přerušení záznamu včetně rozmístování pachových konzerv do pachových řad. Dále také vyhotovuje odborné vyjádření doplněné diagramem a videodokumentací. Ve vyjádření uvede atesty psů, případně informaci o účasti obhájce, znalce a příslušného policisty

a informaci o případné likvidaci či anonymizaci využitých konzerv. Vyjádření podepíše daný expert a vedoucí daného speciálního odborného pracoviště – vedoucí oddělení služební kynologie odboru služby pořádkové policie krajského ředitelství policie.¹⁵⁰

4.10.1.5 Manipulace a příprava pachových konzerv, snímačů a dalších nástrojů

Vedoucí policista daného oddělení služební kynologie určuje pracovníky s oprávněním připravovat a sterilizovat pachové konzervy. Pachové konzervy se připravují ve dvou druzích, pachové konzervy připravené pro odběr a uchování otisku pachové stopy z místa činu a pachové konzervy připravené pro odběr a uchování vzorků pachu osoby. V každém jednotlivém případě nesmí být obě použité sady konzerv kompletovány a sterilizovány stejnou osobou pro jedno porovnání, aby se zamezilo možné kontaminaci obou konzerv pachem jedné osoby. Sterilizované konzervy jsou kompletovány do sad spolu se sterilizovanými nástroji jako je pinzeta, jednorázové rukavice a nevyplněný štítek.

¹⁵⁰ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 18.

Kompletující pracovník označí víčko konzervy štítkem s datem kompletace a svým jménem jakožto kompletující osoby. Daný pracovník je během přípravy a sterilizace oblečen ve speciálním pracovním oděvu blíže specifikovaném v dalším interním nařízení ředitele ředitelství služby pořádkové policie. Ke kompletaci také vždy využívá sterilizovaných nástrojů jako např. pinzety nebo kleště, a to také s nataženými jednorázovými vyšetřovacími rukavicemi.¹⁵¹

Pachové konzervy jsou zajištěny technicky spolehlivým uzávěrem a ukládají se vnitřní stranou uzávěrů dolů. Používané nástroje musí být vždy sterilizované. Jeden nástroj lze použít pouze pro jeden odběr otisku pachové stopy anebo pouze k odběru vzorků jedné osoby. Používaná odkládací hliníková folie smí být použita jen jednou. Kontaminovaný nástroj nebo konzervu nelze použít.¹⁵²

4.10.1.6 Zajištění závad pachových konzerv nebo snímačů

Závadou se rozumí kontaminace vzorku otisku pachové stopy nebo kontaminace odebraného pachového vzorku, porušení bezpečnostního sáčku, ve kterém je konzerva uložena, poškození pachové konzervy, její otevření, odcizení či ztráta. V takovém případě pracovník provede záznam o svém zjištění a dané závadě a zašle jej spolu s protokolem o zajištění příslušného odběru otisku pachové stopy nebo pachového vzorku příslušnému policejnímu orgánu. Takové konzervy není možné využít k porovnání, buď je třeba je zničit nebo je lze využít jako doplňkové konzervy k jinému porovnání anebo k výcviku psů. Ve všech případech dalšího využití je třeba konzervu anonymizovat.¹⁵³

4.10.1.7 Doručování a převážení

Všechny konzervy se přepravují ve speciálním obalu určeném k přepravě tak, aby nemohlo dojít k záměně obsahu. Konzervy s otisky pachové stopy a konzervy se vzorky pachu se přepravují odděleně z důvodu zamezení možné vzájemné kontaminace pachů. Doručují se navíc zároveň spolu s žádostí o odborné vyjádření, má-li příslušné pracoviště vlastní sklad. Odborné pracoviště taktéž odpovídá za kontrolu počtu vzorků, za kontrolu správnosti údajů a za neporušenost obalů. Pokud dojde k závadě v údajích nebo v obalech či uplynulo více než 15 dnů od odběru vzorku nebo otisku před doručením, odborné pracoviště

¹⁵¹ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 19.

¹⁵² Ibidem. Čl., 20.

¹⁵³ Ibidem. Čl., 21.

vyhotoví záznam o závadě a zašle jej příslušnému policejnímu orgánu spolu s protokolem o odběru, a také rozhodne o dalším postupu s konzervou. Doručené konzervy jsou ukládány do skladu bez bezpečnostního sáčku.¹⁵⁴

4.10.1.8 Uchovávání a skladování

K uchování a skladování dochází primárně ve speciálním skladu odborného pracoviště, pokud není, je zřízen další sklad. Doplnkové konzervy se uchovávají odděleně od ostatních typů konzerv. Pachové konzervy s otiskem pachové stopy nebo se vzorkem pachu osoby se nesmí uchovávat na přímém slunečním záření, nejlépe je uchovávat v tmavém skladu bez oken. Vždy musí být dostatečně označeny a uloženy tak, aby nemohlo dojít k jakékoli záměně. Sklad je zabezpečen tak, aby do něj měli přístup jen určení pracovníci.¹⁵⁵

Konzervy použité k porovnání se zničí a vyřadí z evidence, přesněji snímače a štítky, skleněná konzerva může být zachována k dalšímu použití. K porovnání nevyužité konzervy se skladují po dobu 3 let od zajištění, tato lhůta může být až o dva roky prodloužena. Nevyužité pachové konzervy se vzorky odebraných pachů osob pro jejich nadbytečnost se po provedení příslušného porovnání a nejpozději po uzavření příslušného trestního spisu zlikvidují. Nevyužité konzervy určené k likvidaci mohou být použity dále jako doplnkové konzervy nebo k dalšímu výcviku psů.¹⁵⁶

4.10.1.9 Evidence

Pro evidenci všech pachových konzerv je zavedena Evidence pachových konzerv s otiskem pachové stopy nebo s pachovým vzorkem osoby s pracovním názvem Systém PS. Tato evidence je centrálním automatizovaným informačním systémem s manuální aktualizací provozovaným policií.¹⁵⁷

V evidenci jsou zaznamenávány detaily o konzervách, porovnáních, příslušných psech a psovodech.¹⁵⁸

¹⁵⁴ PPP č. 313/2017, o pachové identifikaci osob. Čl., 22.

¹⁵⁵ *Ibidem.* Čl., 23.

¹⁵⁶ *Ibidem.* Čl., 24 a 25.

¹⁵⁷ *Ibidem.* Čl., 26.

¹⁵⁸ *Ibidem.* Čl., 27.

4.10.2 VYUŽITÍ ZEJMÉNA V EVROPĚ A TAKÉ V ZAHRANIČÍ

V evropském prostředí je pach metodou pachové identifikace vždy porovnáván z otisku pachu uloženém v pachuvzdorné nádobě, kterým jsou nejčastěji sklenice, ale také např. plechovky z nerezové oceli nebo byly testovány nádoby nebo sáčky z plastické hmoty či hliníkové folie k jednorázovému použití. Stejně tak byly testovány i jiné velmi dobře funkční technologie, ale z důvodu jejich výrazně vyšších finančních nákladů nebyly nikdy zavedeny do praxe. Jako příklad lze uvést vzduch přečerpávající nástroje s filtry z uhlíkových vláken.¹⁵⁹

Velmi výrazné znalosti a zkušenosti s využitím psa k porovnávání pachů vede kriminalistika a kriminalisté v Rusku, kde testují a částečně využívají i jiné metody konzervace pachů. Mezi takové metody lze zařadit i zachytávání odpařeného pachu za pomoci vodní lázně ve vakuu, zachytávání a konzervace pachu louhováním a smíváním z jeho nosiče organickými rozpouštědly, odpařování pachové stopy z textilie na jiný textilní absorbent, přenesení pachu na textilní snímač poryvem vzduchu vytvořeným tahem nebo tlakem, vyloučením částí látek ze směsi pachových stop směsí chloroformu a metanolu.¹⁶⁰ Největším zastáncem věrohodnosti ruské kriminalistické olfaktoriky je prof. A. I. Vinberg a naopak jejím největším odpůrcem je prof. M. S. Stregovič.¹⁶¹ A jak již bylo zmíněno v Rusku je pak hojně využívána metoda pachové identifikace z krevních vzorků.

I Polsko lze hodnotit na vysoké úrovni v oboru kriminalistické odorologie, které taktéž vede pokusy k ověření možností porovnávání pachu psem a k bližšímu poznání rozlišovacích schopností psa v extrémních případech.¹⁶²

V českých poměrech je pach snímán pouze třením textilního snímače/absorbentu o předpokládané místo výskytu pachové stopy. Je proto otázkou, zda by nebylo ku prospěchu celého tohoto oboru, pokud bychom využili zkušeností a znalostí odborníků na tuto metodu zejména z Ruska a rozšířili tak naše vyšetřovací a dokazovací možnosti.

¹⁵⁹ Straus Jiří, Kloubek Martin. 2010. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7380-238-7., str. 69.

¹⁶⁰ STRAUS, Prof. PhDr. Jiří a KLOUBEK, DrSc. JUDr. Martin. 2008. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*. březen 2008. str. 29 – 31.

¹⁶¹ *Ibidem*. Str. 10.

¹⁶² *Ibidem*. Str. 1.

Jako „matka“ kriminalistické odorologie se dá označit Německo, odkud se všechny první poznatky a výzkumy identifikace pachů psy rozšířili zejména do Ruska a Rakouska.¹⁶³

V Německu mohou být výsledky pachových prací psů použity jako důkazy pro přítomnost podezřelého na místě činu jen v případě dodržení těchto podmínek: provedení atestovaným psem, pachová stopa jen jedné osoby, srovnávacím vzorkem musí být jen otisky přímo odebrané bezprostředně z těla dané osoby, získání nosiče pachové stopy musí být zaprotokolováno, ověření stopy druhým psem nezávisle na prvním s pozitivním výsledkem v obou případech a videozáznamem celého procesu.¹⁶⁴

Dle nalezených studií dalším státem, kde byly hojně prováděny experimenty související s pachovými pracemi psů, je Maďarsko, ale bližší specifika o provádění kriminalistické odorologie a zejména kriminalistické olfaktoriky jsem nenalezla.

Ve většině zemí je využití metody pachové identifikace prováděno a upravováno velice obdobně jako v našich podmínkách tedy na úrovni podzákonných předpisů v podobě např. resortních nebo přímo policejních předpisů.

Výsledek metody pachové identifikace je jako důkaz v trestním řízení použitelný vedle České republiky také např. v Rusku, Polsku, Maďarsku, Belgii, Nizozemsku, Rakousku, Dánsku a Lotyšsku.¹⁶⁵

V USA je důkaz pachovou stopou, byť i vypracovanou po horké stopě, přijímaný jako důkaz ve většině států. Nejzmiňovanějšími případy jsou např. *Hodge v. State*, *State v. Hall*, *State v. Hall*, *Ohio v. Dickerson*, *Terrel v. Maryland*, *New Hampshire v. Maya*, *California v. Gonzales* atd.¹⁶⁶

Případ *People v. Kelly* pak stanovuje nová pravidla pro rozhodování soudu v případech s pachovými stopami s názvem *Kelly rule*. V USA na jednu stranu hodnotí pachovou stopu vypracovanou psem svými smysly jako živého tvora a na rozdíl o přístrojové

¹⁶³ STRAUS, Prof. PhDr. Jiří a KLOUBEK, DrSc. JUDr. Martin. 2008. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*. březen 2008. str. 29 – 31. Str. 4.

¹⁶⁴ Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016, 3, str. 168.

¹⁶⁵ Ibidem. str. 163 – 173.

¹⁶⁶ John J. Ensminger, Esq. 2010. SSRN. <https://papers.ssrn.com/>. [Online] 26. srpen 2010. [Citace: 30. říjen 2023.] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1666490.

analýzy tak s možností určité chybovosti. Na druhou stranu pak ale chybovost vzhledem k výsledkům identifikací psy téměř vylučují stejně jako v případech hodnocení porovnání výsledků DNA nebo daktyloskopických stop.¹⁶⁷

V americkém trestním řízení tak časem byly stanoveny následující podmínky pro použití výsledků pachových stop v trestním řízení: dostatečná kvalifikace psovoda (atest, praxe), vhodný původ psa (plemeno), odpovídající a dostatečný výcvik psa, spolehlivost psa (již dřívější výsledky psa vedou k usvědčení nebo ke zproštění viny), použití psa na místě činu nebo ze stopy sejmuté na místě činu, odpovídající a vhodná doba a čas k vypracování stopy, čistota stopy (není kontaminována jinými pachy), vyloučení všech faktorů umožňujících ovlivnění pachové identifikace (kontaminace spojovacími pachy).¹⁶⁸

4.10.3 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ METODY PACHOVÉ IDENTIFIKACE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ, V JUDIKATUŘE A JAKO DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK

Od samého počátku odhalení metody pachové identifikace osob veřejnosti a od jejího zavedení do praxe je mezi odborníky právní obce a kriminalisty veden spor o věrohodnost této metody. Až do současnosti tento konflikt rozděluje odborníky na dvě strany. Nejsilnějším argumentem jejích odpůrců byl fakt, že se jednalo o prostředek založený výhradně na empirických poznacích a zkušenostech, jelikož na samém počátku vzniku metody nebylo známo ještě dost vědeckých faktů, zejména pak nebyla ověřena skutečnost o jedinečnosti základní složky individuálního pachu člověka,¹⁶⁹ který činí každou osobu jedinečnou stejně jako např. v případě otisků prstů.

Metoda pachové identifikace byla původně metodou utajovanou a kriminalisticko-technickou činností se stala vydáním Směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti, FMV Praha 1977, do té doby sloužila primárně jako podpůrný prostředek pro kriminalisty v průběhu vyšetřování k ověření skutečnosti, zda jejich zaměření

¹⁶⁷ Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016, 3, str. 167.

¹⁶⁸ *Ibidem*.

¹⁶⁹ STRAUS, Prof. PhDr. Jiří a KLOUBEK, DrSc. JUDr. Martin. 2008. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*. březen 2008. str. 2.

na podezřelou osobu může být podpořeno i další indicií. V tomto smyslu se vyjádřil Nejvyšší soud ČSSR svým stanoviskem pod sp. zn. Rt 2/1988.¹⁷⁰

V roce 1997 se podařilo výsledky metody pachové identifikace prosadit jako důkazní prostředek nálezem Ústavního soudu pod sp. zn. II. ÚS 341/96 následně pak toto stanovisko ještě bylo podpořeno dalšími dvěma stěžejními nálezy Ústavního soudu pod sp. zn. I. ÚS 394/97 a IV. ÚS 10/02, které stanovovaly, že nezpochybňují zjištěné výsledky této metody, a že s takovým důkazem v trestním řízení lze zacházet jako s důkazem podpůrným, či jako důkazem nepřímým. Probíhaly i spekulace, zda se jedná o prostředek kriminalistické techniky či taktiky,¹⁷¹ což je dnes již překonaný spor a kriminalistická odorologie se zařazuje mezi druhy kriminalistické techniky.¹⁷²

S postupem doby a množstvím nových výzkumů a vědeckých objevů a poznání se postavení kriminalistické odorologie upevňuje. Jeden z nesilnějších argumentů proti metodě pachové identifikace, že výkon psa při jeho práci může být ovlivněn psovodem, je dnes již bezpředmětný vzhledem k nově vydané novelizaci ukotvující metodu pachové identifikace v podobě, která naprosto oddělila psovoda od informace, kde jsou jaké vzorky při samotném porovnání umístěny.

Dokonce ve většině případů, kde výsledek metody pachové identifikace odporoval ostatním skutkovým zjištěním, bylo nakonec možné dohledat pochybení lidského faktoru, nikoliv metody pachové identifikace jako takové. V těchto případech došlo k pochybení z důvodu nerespektování možnosti přenesení pachu a kontaminace vzorku spojovacím pachem. V dnešní podobě tedy jediným rizikem využití metody pachové identifikace zůstává nebezpečí přenosu spojovacích pachů postupem „non lege artis“ a pes jako živý biodetektor pachu,¹⁷³ a nikoliv technický nástroj objektivní analýzy. Vzhledem k výše zmíněnému je ale dle mého názoru zjevné, že největším problémem této metody je právě postup „non lege artis“ při odběru a manipulaci se vzorky.

¹⁷⁰ Prof. PhDr. Jiří Straus, Dr.Sc. a kpt. Mgr. Zdeněk Krejčí, Ph.D. et Ph.D. 2016. Jaký je charakter odorologické stopy? *Kriminalistika*. 2016, Sv. 49, 1, str. 19-37.

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² kolektiv, Jiří Štraus a. 2008. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 9788073800529. str. 169 a násl.

¹⁷³ STRAUS, Prof. PhDr. Jiří a KLOUBEK, DrSc. JUDr. Martin. 2008. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*. březen 2008. str. 21.

K současnému stavu právních a procesních souvislostí kriminalistické odorologie

Problémem také je, že obor kriminalistické odorologie stále není veden na seznamu oborů Kriminalistického ústavu – Praha. Posun ovšem nastal na krátkou dobu v případě registrace znalců v tomto oboru, kdy lze nalézt informace o existenci tří znalců v tomto oboru¹⁷⁴, ovšem v současné době znovu v databázi v tomto oboru je registrovaný jediný znalec¹⁷⁵. V soudním jednání se k výsledku metody pachové identifikace odborně vyjadřuje psovod, který porovnání prováděl. A v případě pochybností ohledně vypracování metody pachové identifikace je vyžádán znalecký posudek znalce z oboru kriminalistické olfaktoriky. Chybí pak také i autorita, která by odborníky v tomto oboru dále školila a rozvíjela. Z toho vyplývá, že veškeré znalosti provádějících psovodů jsou získané jen praxí, z kurzů předcházejících získání atestu, popřípadě od vedoucích center pro metodu pachové identifikace, kteří by měli být nejvíce informovanými kapacitami v oboru. Ale vzhledem k tomu, že každé Krajské ředitelství Policie ČR Odbor služební kynologie organizuje spíše rezortně a chybí do detailu ucelený předpis pro provádění kynologie včetně metody pachové identifikace, mohou se v určitých detailech postupy a názory, popřípadě metody a výcvikové metody na jednotlivých pracovištích lišit. Toto jakkoli nesnižuje kvalifikovanost nebo odbornost provádějících psovodů, spíše naopak je mezi policejními psovody metoda pachové identifikace vnímána jako vrchol kynologické kariéry a pro každého psovoda je posun na pracoviště metody vnímán jako pocta jeho schopnostem prověřených mnoha lety služby u Policie ČR v oboru kynologie. Dá se tak říci, že tito psovodi jsou ve většině na slovo vzatými odborníky. Avšak zcela jistě vytvoření skupiny odborných znalců pod záštitou Kriminalistického ústavu Praha by napomohlo k dalšímu rozvoji, upevnění, ucelení a sjednocení metody a postupů.

Metoda pachové identifikace je upravena zejména podzákonnými právními předpisy v režii policie ve většině pokyny Policejního prezidenta, ale i pokynem Ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky. Na zákonné úrovni se jí

¹⁷⁴ Např. Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016, 3, str, 171.

¹⁷⁵ znalci/justice.cz. *Justice.cz*. [Online] [Citace: 31. říjen 2023.]

<https://seznat.justice.cz/znalec/detail/430?query=%7B%22filter%22%3A%7B%22druhyOsoby%22%3A%5B%5D%2C%22obor%22%3A45%2C%22odvetvi%22%3A46%2C%22specializace%22%3A704%2C%22vcetnePozastavenych%22%3Afalse%2C%22vcetneZaniklych%22%3Afalse%7D%2C%22strankovani%22%3>

týkají především následující ustanovení. Dle ust. § 89 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád lze jako důkaz použít vše, co pomůže k objasnění věci. Dle ust. § 158 odst. 3 písm. e), z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, může policejní orgán k objasnění a prošetření okolností možného trestného činu požadovat odběr potřebného biologického materiálu, pro naše účely tedy odběr vzorku pachu osoby. Dle ust. § 114 téhož zákona je k odběru takového vzorku příslušný lékař, jiný zdravotní pracovník nebo orgán činný v trestním řízení se souhlasem dané osoby, ovšem pokud tato osoba brání odběru, je orgán činný v trestním řízení po obdržení souhlasu státního zástupce a po řádném poučení o této možnosti dané osoby oprávněn k odběru vzorku pachové stopy případný odpor osoby překonat. Dle ust. § 66 odst. 1 výše zmíněného zákona může být osobě, která neuposlechne výzvu a po předchozím poučení uložena pořádková pokuta.

V případě existence podzákoných či přímo policejních předpisů se tyto zpravidla stávají podkladem pro hodnocení pachové identifikace jako důkazu soudem, i v případě, že nemají povahu obecně závazného právního předpisu.¹⁷⁶

V roce 2010 bylo Ústavním soudem judikováno, že k odběru vzorku pachové stopy je možné užít donucovacích prostředků, pakliže se obviněný odběru dobrovolně nepodrobí, aniž by došlo k porušení práv vyplývajících z Listiny základních práv a svobod a z Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (čl. 38 odst. 2). Stalo se tak ale až po předložení otázky plénu Ústavního soudu rozhodujícím senátem, jelikož ten nesdílel názor dvou předchozích rozhodnutí Ústavního soudu, která uložení pokuty v takovém případě neumožňovala. Strpění odebrání vzorku pachové stopy není toliko aktivním jednáním obviněného přispívajícím k jeho usvědčení, a jakožto takové ani protiústavní, viz Stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS – st. 30/10 ze dne 30. 11. 2010.¹⁷⁷

K odběru pachového vzorku osoby ani k provedení porovnání pachové stopy s odebraným vzorkem osoby není třeba vyrozumění obhájce orgánem činným v trestním řízení o provádění těchto úkonů, není-li podána kvalifikovaná žádost obhájce o vyrozumění o konání těchto úkonů.¹⁷⁸ Toto usnesení vrchního soudu nakonec bylo reflektováno i při

¹⁷⁶ Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016. 3. str, 163 - 173.

¹⁷⁷ *Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2010, II. ÚS 2369/08.*

¹⁷⁸ *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 7. 2016, sp. zn. 5 To 46/2016.*

vydání PPP 313/2017, o pachové identifikaci osob.¹⁷⁹ Z článku 14 tohoto pokynu ovšem vyplývá taktéž, že by přítomnost obhájce policejní orgán nemusel ani umožnit, pokud by to za daných okolností nepovažoval za vhodné, a to po konzultaci s odborným pracovištěm. Nejspíše v případech, kdy by hrozilo narušení průběhu porovnání. Nicméně takové jednání by bylo v rozporu s dále zmíněnými podmínkami uplatnění metody pachové identifikace jako důkazu z dikce nálezů Ústavního soudu.¹⁸⁰

V řízení před soudem je vždy cílem potvrdit nebo vyvrátit přítomnost individuálního pachu dané konkrétní osoby na předmětu doličném, na věcech s případem skutkově souvisejícím nebo na místě činu. Dále se pak soud často zabýval otázkou, do jaké míry je pachová stopa vhodná a způsobilá k identifikaci individuálního pachu člověka, zda je zjištělná objektivní metodou zkoumání – technickými prostředky, a zda je pes vůbec schopen identifikace takového pachu.¹⁸¹ Jak již bylo zmíněno, skutečnost, že speciálně vycvičený pes je schopen na základě přítomnosti pachu v podobě molekul pachového vzorku individuálního pachu osoby jednoznačně identifikovat člověka, byla prokázána. Samozřejmě možnost potvrdit shodnost otisku pachové stopy a vzorku pachu dané osoby přístrojově by byla pro účely použití jako důkazu hodnotnější, než je tomu u identifikace speciálně vycvičeným psem. U přístrojového porovnání dochází k molekulárnímu porovnání shodnosti vzorků, kdežto u porovnání psem jde pouze o čichové porovnání živým organismem základního pachu specifického každé osobě.

Ústavní soud ve svém stanovisku k pachové zkoušce psem její obecnou věrohodnost nezpochybnuje, avšak upozorňuje, že tímto důkazem lze prokázat pouze, že se daná osoba s největší pravděpodobností pohybovala na určeném místě v blíže neurčené době, a z čehož nelze jednoznačně dovodit spáchání trestného činu. Tento závěr Ústavní soud v průběhu

¹⁷⁹ „Příslušný policejní orgán umožní, považuje-li to za daných okolností za vhodné a po konzultaci s odborným pracovištěm, obhájci sledování průběhu porovnání v prostoru k tomu určeném odborným pracovištěm, jestliže o to obhájce výslovně požádá. Pokud o to obhájce nepožádá, není příslušný policejní orgán povinen jej o plánování provedení porovnání vyzoomět. Obdobně se postupuje v případě, má-li se pachového porovnání zúčastnit znalec.“ Čl. 14, PPP 313/2017 ve spojení s ust. § 165 odst. 2 a 3, z. č. 141/1961 Sb., Trestní řád.

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20-2.

¹⁸¹ Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016. 3. str, 163 - 173.

doby ještě několikrát potvrdil ve svých nálezech¹⁸² např. viz náleží Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Vzhledem k této skutečnosti je výsledek metody pachové identifikace typickým příkladem nepřímého důkazu, který nesmí nebo nemůže stát sám o sobě jako jediný nebo usvědčující důkaz, ale pro jeho použití „nepřímé důkazy mají tvořit do té míry ucelený, spojitý a na sebe navzájem navazující řetěz důkazů, že ve svém důsledku vylučují jakoukoliv pochybnost o vině a zcela usvědčují“¹⁸³. Navíc se může jednat pouze o důkaz podpůrný, nemůže se stát, aby stál takový důkaz sám o sobě, protože jeho výsledek nelze přezkoumat jiným kvalifikovaným způsobem. Není tak možné, aby se z jeho primární povahy nepřímého důkazu stal v řízení důkazem přímým, a to ani v případě velkého množství kladně identifikovaných pachových stop jako stop obviněného.¹⁸⁴

Každé soudní řízení vždy musí být vedeno zásadami *in dubio pro reo* a zásadou volného hodnocení důkazů. Dle zavedené judikatury nikdy nesmí být důvodná pochybnost o skutečnosti, zda obviněný trestný čin spáchal, jestliže má být odsouzen jako vinný. Pokud taková důvodná pochybnost existuje, byť nepatrná, musí být obviněný vždy zproštěn obvinění. Z tohoto důvodu nemůže sám důkaz metodou pachové identifikace stát jako důkaz o vině, jelikož v jeho případě je dokázána pouze přítomnost obviněného na místě souvisejícím s místem činu nebo přítomnost jeho pachu na doličném předmětu, a nikoliv přímo jeho vina jako u důkazu přímého. Stejně tak ale vždy zůstává jen na soudci dle okolností případu, jakou právní silou ohodnotí postavení kteréhokoliv důkazu. Vzhledem k zásadě volného hodnocení důkazů nelze předem stanovat důkazní sílu pro jednotlivé druhy v řadě důkazů. Soudce avšak musí jednoznačně prokázat koherenci důkazů o vině nade vší rozumnou pochybnost, kterou lze od lidského poznání žádat.^{185,186}

Dalším faktorem důležitým k řádnému provedení důkazu pachovou stopou je řádné doložení správné manipulace se vzorky, správného postupu při odběru, správného uchování, apod., a to předepsanou dokumentací – protokolem nebo zprávami, vzhledem k pozdější

¹⁸² Prof. JUDr. Jaroslav Fenýk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika*. 2016. 3. str, 163 - 173.

¹⁸³ *Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10.*

¹⁸⁴ *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002.*

¹⁸⁵ *Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, II. sp. zn. ÚS 4266/16.*

¹⁸⁶ *Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.*

nepřezkoumatelnosti. Je zapotřebí dodržet tzv. procesní čistotu řízení a jeho transparentnost, aby mohl být důkaz ve spravedlivém procesu použit a nebyl vyřazen pro jeho nepřípustnost.¹⁸⁷

Nálezem Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016 sp. zn. IV. ÚS 1098/15 byly stanoveny a shrnuty základní požadavky pro provedení důkazu metodou pachové identifikace. Vzhledem k novelizaci předpisu upravujícího provádění metody pachové identifikace jsem podmínky stanovené tímto nálezem přizpůsobila novější úpravě, zejména v bodu jedna. Historickým výkladem lze dovodit, že autor nálezu chtěl dodržet normy dané předpisem upravujícím standardy pro provedení samotné metody pachové identifikace, tedy lze logicky dojít k závěru, že je potřeba dodržovat tyto standardy i podle novelizované úpravy.¹⁸⁸ Tím spíše, pokud má novější předpis vyšší standardy provádění, pokud tyto podmínky byly nálezem zakotveny právě k zajištění co nejvyššího standardu a míry reliability provádění metody pachové identifikace. Zejména také pokud bylo v jejich případě snahou Ústavního soudu vytvoření co nejlepších podmínek pro využití metody jako důkazu. Tím spíše, že původní právní úprava standardů metody je již vědecky překonaná a neodpovídá standardům provádění metody pachové identifikace v zahraničí. Lze tak předpokládat, že soudy v další své rozhodovací praxi budou přihlížet k dodržování těchto vyšších standardů, tím spíše pokud dle výše zmíněného i podzákoné normy tvoří podklad pro hodnocení výsledku metody pachové identifikace jako důkazu. Což je vše potvrzeno i jedním z nejnovějších nálezů Ústavního soudu v souvislosti s pachovými stopami ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20-2, bod. 41.

1. Za prvé musí být metoda použita v souladu se všemi standardy určenými PPP 313/2017, o metodě pachové identifikace,¹⁸⁹ k zajištění správného a odborného postupu k vypracování výsledku metody. Zejména dodržet platnost všech atestů účastníků se policistů či psů na úkonech souvisejících s metodou. Zohlednit dosavadní výsledky psa při předchozích porovnáních a zajištění nejvyšší míry obezřetnosti, aby nedošlo ke kontaminaci vzorků pachů pachy spojovacími.

¹⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 10/02.

¹⁸⁸ PPP 313/2017, o pachové identifikaci osob.

¹⁸⁹ Dříve PPP 9/2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie.

2. Přezkum správnosti provedení metody pachové identifikace znalcem z oboru kriminalistické olfaktoriky v případě pochybností o správnosti provedení metody.
3. Snímání pachové stopy bude pravděpodobně neodkladným, a nejspíš také neopakovatelným úkonem dle ust. § 160 odst. 4 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, prováděné zejména před zahájením trestního stíhání.
4. Nutnost účasti obhájce, pokud o to požádá,¹⁹⁰ nebo státního zástupce při porovnání a snímání pachového otisku nebo stopy. Jejich účast nesmí negativně ovlivnit průběh těchto úkonů.
5. Strpění odběru pachového vzorku není posuzován jako úkon, jímž je obviněný nucen k protiústavnímu sebeobviňování.
6. O všech úkonech souvisejících s identifikací musí být vyhotovovány požadované protokoly a jiná požadovaná dokumentace, vzniknou-li pochybnosti o provedení některého úkonu, musí být opatřeno vysvětlení nebo výpověď osoby, která úkon prováděla nebo se jej účastnila. Vzhledem k povinnosti zachycování průběhu porovnání na videozáznam, je jeho provedení již povinné.
7. Důkaz metodou pachové identifikace je důkazem nepřímým a podpůrným, který jako takový sám o sobě k prokázání viny zpravidla nepostačuje.

Přísnost kladená na dodržování standardů provádění metody pachové identifikace stanovených daným pokynem musí být logicky o to větší, pokud důkazní situace nevede ke zcela jasnému závěru o vině a vedle nepřímého nebo spíše podpůrného důkazního prostředku neexistují žádné další důkazy, které by vinu jednoznačně potvrzovaly.¹⁹¹

Stejně tak metoda pachové identifikace a její hodnocení jako důkazu musí vždy reflektovat aktuální vědecké poznatky.¹⁹² Vzhledem ke skutečnosti, že v posledním zásadním nálezu ohledně pachových stop Ústavní soud posuzoval důkazy zajištěné metodou pachové identifikace prováděné ještě podle původního PPP 9/2009, který již byl nahrazen novým PPP 313/2017 s významně vyšším standardem pro provádění metody, tak sdělil, že není možné dát důkazu metodou pachové identifikace významně vyšší důkazní sílu, než jako podpůrného důkazu a postavit jej tak jako důkaz hlavní. A to zejména z důvodu, že původní

¹⁹⁰ Ust. § 165 odst. 3 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád.

¹⁹¹ náleží Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20-2.

¹⁹² náleží Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

pokyn nereflektoval nové poznatky vědy (již výše zmiňovaný výzkum České zemědělské univerzity) a metodiky porovnávání pachů v dalších státech Evropy, kde již psovod nebyl obeznámen s umístěním pachového otisku stopy v řadě pachů. Tím jen potvrdil již několik předchozích nálezů, kde se vyjadřoval k důkazu metodou pachové identifikace jako o důkazu nepřímém a podpůrném, který nemůže stát na poli dokazování samostatně nebo tvořit ucelený řetězec důkazů, který vinu téměř jistě potvrzuje.

Nová úprava standardů pro provádění metody pachové identifikace, která reflektuje a zapracovává veškeré nové poznatky a výrazně snižuje riziko jakéhokoliv nežádoucího ovlivnění psa psovodem, stejně tak i téměř vylučuje možnost kontaminace vzorku zavlečením jiného případně spojovacího pachu naprostým oddělením jednotlivých pracovníků, tím že pro každý odběr zajišťuje jiného odběratele. Omezuje také možnost účasti nebo přítomnosti při odběru vzorků osobám pohybujícím se předtím v blízkosti místa činu nebo osoby, jíž má být vzorek odebírán. Vysoce se tak snižuje pravděpodobnost jakéhokoliv ovlivnění porovnání psa, a pokud je tak označena shodnost porovnávaných pachů dvěma psy nezávisle na sobě, pravděpodobnost chybovosti porovnání je tak téměř nulová. Lze tedy zhodnotit, že nová úprava standardů provádění metody pachové identifikace činí metodu vysoce spolehlivou. Nutno ale konstatovat, že je potřeba neustálého rozvoje i v tomto oboru stejně jako na polích ostatních oborů kriminalistické techniky, a že zařazení oboru kriminalistické olfaktoriky do Kriminalistického ústavu Praha a vytvoření odborné skupiny specialistů by výrazně napomohlo dalšímu zdokonalování a rozvoji.

Závěr

Cílem mé práce bylo zmapovat situaci na poli kriminalistické odorologie, a zejména kriminalistické olfaktoriky, se zaměřením na metodu pachové identifikace jako jednoho z oborů kriminalistické techniky. Snažila jsem se popsat a prozkoumat teoretická východiska, na kterých je kriminalistická olfaktorika založena, a zejména možnosti identifikace k jejich skupinové příslušnosti nebo individuální identifikaci lidského pachu, a přiblížit možnosti jejich využívání v praxi operativně pátrací činnosti nebo jako důkazu před soudem. Dle prostudovaných materiálů spolu s konzultacemi s odborníky v oboru jsem dospěla k následujícím závěrům.

Dosavadní vědecké poznatky jsou naprosto dostačující k potvrzení existence přirozené schopnosti psů rozeznávat pachy uvolňované ve formě molekul všemi látkami, a zanechávat tak o sobě v prostředí informace o svém fyzikálně-chemickém složení a o své přítomnosti. Technické zkoumání pachů je na vysoké úrovni, ovšem prozatím nepoužitelné kvůli své nehospodárnosti, ale věřím, že s postupem dalšího vědeckého poznání se budou technické nástroje ke zkoumání pachu stále více prosazovat do praxe.

Není pochybnosti o možnostech využití kriminalistické olfaktoriky jako operativně pátracího prostředku sloužícího k vyhledávání pachových směsí psem, kde je nenahraditelnou součástí kriminalistické činnosti. A to zejména při vyhledávání psychotropních a omamných látek, ohnisek požáru, výbušnin, zbraní, lidských ostatků nebo při pátrání po horké stopě či pohřešované osobě v terénu. Tyto činnosti jsou vcelku snadné a neproblematické.

Ovšem menší rozkol nastává při využití metody pachové identifikace ke ztotožnění nalezeného pachu z místa činu nebo doličného předmětu s pachem prověřované osoby. Není pochyb, že pes je schopen tuto identifikaci provádět, ale provádění metody se setkává se spoustou kritiky. Je neměnným faktem, že pes jako nástroj identifikace je živým tvorem, který na rozdíl od přístrojových analýz může selhat. Nicméně při bližším zkoumání jsem došla k závěru, že ke zjištěným pochybením při identifikaci došlo zejména vinou zavlečení spojovacího pachu při zajišťování stop a odběru vzorků, nikoliv selháním psa jako živého tvora. Po novelizaci původního provádění metody, která zcela jistě nebyla vzhledem k současným vědeckým poznatkům ideální, se věrohodnost metody zcela jistě upevnila. Velice kritizovaným bodem byla vědomost psů o umístění porovnávaného vzorku, na

základě které může psa nevědomě v jeho práci ovlivnit. Načež byl proces provádění porovnání upraven tak, aby psovod o umístění vzorku nevěděl. Je tedy nyní zcela jen na vyhodnocení psa, zda pachovou spojitost nalezne. K zamezení zavlečení spojovacích pachů byl pro každý odběr stopy nebo vzorku a pro přípravu sterilizovaných nástrojů a konzerv vypracován systém tak, aby se při žádném úkonu nepohybovala osoba ve více stadiích procesu nebo u více úkonů. Navíc všechny jednotlivé úkony musí být řádně zdokumentovány a samotné porovnání zachyceno na videozáznam.

Zajištěním všeho zmíněného věrohodnost metody dle mého názoru významně vzrostla a bude již na posouzení samotných soudů, jak se k tomuto upevnění metody postaví, a zda bude mít metoda nadále tak zaryté odpůrce.

K zajištění odpovídajících výsledků metody pachové identifikace jako důkazu sestavil Ústavní soud seznam požadavků, které musí být v případě jeho použití dodrženy. V poslední judikatuře se Ústavní soud opět vyjadřuje k použití výsledku jako metody pachové identifikace jako důkazu kladně, avšak apeluje na dodržování nejvyššího standardu provádění samotné identifikace. Lze se tedy domnívat, že zvýšení standardů provádění metody vydáním nového pokynu policejního prezidenta uvítá.

Problém spatřuji v tom, že metoda pachové identifikace stále není jedním z oborů v Kriminalistickém ústavu Praha, kde by se tak utvořila skupina odborníků, kteří by podporovali další rozvoj a upevnění metody jednotným způsobem. Pakliže je kriminalistická olfaktorika oborem kriminalistické techniky, měla by mít zajištěné stejné podmínky jako ostatní vědní obory. Zodpovídání pochybností o provádění metody je s ohledem na její složitost velice náročné, a měla by tak jistě mít více než jednoho znalce v oboru, k čemuž by její zařazení do Kriminalistického ústavu Praha mohlo napomoci. Nutno podotknout, že všichni odborníci z oboru se momentálně spíše bojí projevovat své názory ohledně metody, protože kolem ní v posledních letech panovala velice nevráživá atmosféra.

V celosvětovém měřítku jsme se zařadili na úroveň ostatních evropských států v provádění kriminalistické olfaktoriky, ovšem nelze nezmínit, že ruská kriminalistika je v tomto ohledu značně napřed.

Na závěr bych se zmínila, že dle mého názoru s postupem rozvoje techniky se bude využívat přístrojových analýz a komparací pachu čím dál tím více, a to na úkor využívání

služebních psů. Dá se očekávat, že s vědeckým rozvojem se budou snižovat i náklady na přístroje a nástroje, jejichž využití nakonec bude pravděpodobně i hospodárnější než služební kynologie samotná.

Jako poslední bych se chtěla vyjádřit k náročnosti vypracování této diplomové práce vzhledem k nedostatku zdrojů, z nichž lze poznatky čerpat. Nutno říci, že jediným komplexním zdrojem byla Kriminologická odorologie, Jiří Štraus a Martin Kloubek z roku 2010, která je v některých ohledech již neaktuální vzhledem k novelizaci provádění metody. O novém způsobu provádění metody tak lze získat informace téměř jedině z nového pokynu policejního prezidenta 313/2017, o metodě pachové identifikace. A stejně tak dohledávání aktuálních předpisů upravujících kriminalistickou olfaktoriku bylo velice náročné vzhledem ke skutečnosti, že na toto téma nevychází příliš nové literatury, která by ji zmiňovala, jelikož jak je všeobecně známo, podzákoné předpisy nejsou souhrnně zveřejňovány.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Dvořáček, F. 1923. *Policejní pes.* Praha : A. Reinvert., 1923.

Eis, Dr. Vilém. 2018. *Pachové práce služebních psů.* Praha : Naše vojsko, 2018. ISBN 978-800-206-1705-7.

Ing. Bc. Rulc, J. (2020). *Praktická aplikace inteligentních nanovláken v odorologii.* Praha : Jihočeská hospodářská komora, (2020).

Jaromír Dostál, Karel Hartl, Milena Hřebíková, Josef Němec, Vladimíra Tichá. 1997. *Kynologická příručka pro rozhodčí, chovatele, a vystavovatele.* České Budějovice : Dona, 1997. ISBN 80-854-63-65-2.

kolektiv, Jiří Štraus a. 2008. *Kriminalistická technika.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 9788073800529.

Macek, P. a Uhlíř, L. 1997. *Dějiny policie a četnictva, I. díl.* místo neznámé : Themis, 1997.

Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc. 2016. Metoda pachové identifikace v judikatuře Ústavního soudu. *Kriminalistika.* 2016, 3, stránky 163 - 170.

Prof. PhDr. Jiří Straus, Dr.Sc. a kpt. Mgr. Zdeněk Krejčí, Ph.D. et Ph.D. 2016. Jaký je charakter odorologické stopy? *Kriminalistika.* 2016, Sv. 49, 1, stránky 19-37.

Rulc, J. 2010. *Dějiny služební kynologie.* Praha : Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010. ISBN 978-80-904210-3-5.

Rulc, J., Štaudinger, J. a Nevolný, P. 2014. *Dějiny československé služební kynologie.* Praha : Nakladatelství CanisTR, Alexandr Trankovský, 2014. ISBN 978-80-904210-8-0.

Senetová, Nikola. 2015. Diplomová práce, Odorologie, důkazní prostředek v trestním právu. Plzeň : Západočeská Univerzita v Plzni, fakulta právnická, 2015.

Starovojtov, V. I. a Šamonova, T.N. 2003. *Zapach i ol'faktornyje sledy čeloveka.* Moskva : LeksEst, 2003. ISBN 5-901638-19-0.

Straus Jiří, Kloubek Martin. 2010. *Kriminalistická odorologie.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7380-238-7.

STRAUS, Prof. PhDr. Jiří a KLOUBEK, DrSc. JUDr. Martin. 2008. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika.* březen 2008.

Vaněk, Petr, a další. 1990. *K otázce využití pachových stop v trestním řízení.* 1990, Česká socialistická republika. Ministerstvo spravedlnosti. Socialistická zákonost 38/4, stránky 221-227.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Česká zemědělská univerzita v Praze - . 2015. www.docplayer.cz. [Online] 2015. [Citace: 27. srpen 2023.] <https://docplayer.cz/105423341-Zprava-o-prubehu-testovani-reliability-metody-pachove-identifikace-provadene-specialne-vycvicenyymi-sluzebnimi-psy-policie-ceske-republiky.html>.

Česká zemědělská univerzita v Praze - Ing. Ludvík Pinc, Ph.D., Ing. Petra Vyplelová, Ph.D., Ing. Milena Santariová, Ing. Zuzana Čapková, Ph.D, Mgr. Petr Vlasák. 2015. www.mvcr.cz. *www.mvcr.cz*. [Online] 2015. [Citace: 27. srpen 2023.] <https://www.mvcr.cz/soubor/certifikovana-metodika-a-metodicka-prirucka.aspx>.

ecanis. ecanis.cz. [Online] [Citace: 29. březen 2021.] https://www.ecanis.cz/clanky/ctyrnozi-cetnici-aport_235.html?pid=18.

John J. Ensminger, Esq. 2010. SSRN. <https://papers.ssrn.com/>. [Online] 26. srpen 2010. [Citace: 30. říjen 2023.] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1666490.

kpt. Mgr. Pavel Tomek, Ph.D., por. Mgr. Soňa Štětínská. 2011. Zkoumání DNA. *Polcie.cz*. [Online] 6. duben 2011. [Citace: 20. duben 2023.] <https://www.policie.cz/clanek/zkoumani-dna.aspx>.

Kranátová, M. 2019. Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice. *www.cz-pes.cz*. [Online] 11. listopad 2019. <http://http://www.cz-pes.cz/>.

Ludvík Pinc, Luděk Bartoš, Alice Reslová, Radim Kotrba. 2011. Dogs Discriminate Identical Twins. *Plos One*. [Online] červen 2011. [Citace:] <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0020704>.

Mgr. et Mgr. Martina Slámová. 2023. epravo.cz. [Online] 26. leden 2023. <https://www.epravo.cz/top/clanky/pristrojove-zkoumani-a-digitalni-komparace-pachovych-stop-115543.html>.

První četnický psinec zřízený v Písku v roce 1915. cz [online]. [cit. 2020-02-20]. <https://inoboediens.estranky.cz/clanky/sluzebni-kynologie/prvni-cetnicky-psinec-zrizeny-v-pisku-v-roce-1915.html>

Wikipedie. 2023. Wikipedie. *Wikipedie - mrtvola*. [Online] 6. Duben 2023. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mrtvola>.

znalci/justice.cz. *Justice.cz*. [Online] [Citace: 31. říjen 2023.] <https://seznat.justice.cz/znalec/detail/430?query=%7B%22filter%22%3A%7B%22druhyOsoby%22%3A%5B%5D%2C%22obor%22%3A45%2C%22odvetvi%22%3A46%2C%22specializace%22%3A704%2C%22vcetnePozastavenych%22%3Afalse%2C%22vcetneZaniklych%22%3Afalse%7D%2C%22strankovani%22%3>

3. Seznam použitých právních předpisů

Nařízení ministerstva vnitra č. 12/1994, o ukládání výbušnin, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 463/2013, o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.

Pokyn policejního prezidenta č. 75/2014, kterým se upravuje výkon pyrotechnických činností (Pyrotechnická směrnice), ve znění pozdějších předpisů.

Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie.

Pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017, o provádění služební kynologie.

Pokyn policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci osob.

Pokyn policejního prezidenta č. 145/2014, kterým se upravuje činnost služební kynologie.

Vyhláška č. 64/1987 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR).

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 12/2012, kterým se upravuje provádění pyrotechnických prohlídek, bezpečnostních opatření a postup při oznámení o uložení nástražného výbušného systému, nálezu podezřelého předmětu, nástražného výbušného systému, munice, výbušnin a výbušných předmětů nebo při výbuchu, ve znění pozdějších předpisů.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20-2.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, II. sp. zn. ÚS 4266/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 10/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2010, II. ÚS 2369/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 16.06.2011, sp. zn. I.ÚS 3622/10.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 7. 2016, sp. zn. 5 To 46/2016.

5. Seznam ostatních zdrojů

Konzultace s psovody Policie ČR